

380353

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

NAGY-BUDAPEST TERVE PÉNZÜGYI VONATKOZÁSBAN AZ ÉRDEKELT VÁROSOK ÉS KÖZSÉGEK HÁZTARTÁSI ELŐIRÁNYZATAI ALAPJÁN

ÍRTA

DR. SZIGETI GYULA

70. KÖTET

4. SZÁM

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

Ara 5 pengő

Stat. 0.997 40

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

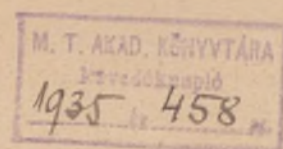
NAGY-BUDAPEST TERVE PÉNZÜGYI VONATKOZÁSBAN AZ ÉRDEKELT VÁROSOK ÉS KÖZSÉGEK HÁZTARTÁSI ELŐIRÁNYZATAI ALAPJÁN

ÍRTA

DR. SZIGETI GYULA

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

300353

Bevezetés.

Mindazon problémák között, amelyek abban az esetben merülnek fel, ha Nagy-Budapest gondolatát gyakorlati oldaláról akarjuk bírálni, talán a legfontosabbak a pénzügyi vonatkozásúak. E pénzügyi problémák meglehetősen nagy terjedelműek és nem csupán megoldásuk, de mibenlétük megállapítása is gondos kutató munkát igényel. Az idevonatkozó vizsgálódásra sokféle eszközt találhatunk; különösen alkalmasnak látszik erre a Nagy-Budapest körzetbe tartozó budapestkörnyéki városok és községek háztartásainak az áttekintése és ezeknek Budapest székesfőváros háztartásával való egybevetése. Ehhez a leghasználhatóbb támpontokat az érdekelt autonóm testületek költségvetési, vagy zárszámadási adatai szolgáltatják. A zárszámadási adatok felhasználása ajánlatosnak mondható azért, mert a városi, vagy községi háztartás alakulása tekintetében a tényleges helyzetet a zárszámadás tükrözteti vissza, míg a költségvetés attól kisebb-nagyobb eltérést mutat. A különböző városok és községek zárszámadásainak rendszerében azonban nincs meg az a részletesség és egyöntetűség, mely költségvetéseik rendszerében feltalálható. Ezért a rendelkezésre álló legutolsó jóváhagyott költségvetéseknek (Budapest és a környékbeli 5 város 1933. évi, továbbá a környékbeli 17 község 1934. évi költségvetésének) adataira támaszkodva fogjuk az alábbiakban a városi és községi háztartásoknak Nagy-Budapest szempontjából figyelmet érdemlő adatait megvilágítani.

A kiadások és a bevételek főösszegei és a költségvetési hiány fedezésére kivetett községi pótdadó összegei.

A közületi háztartások állapotába a legáltalánosabb bepillantást az ú. n. költségvetési főeredmények nyújtják, amelyek a kiadások és a bevételek végösszegeit, a költségvetési hiánynak, a hiány fedezésére szolgáló pótdadó kivetésének alapját képező állami egyenesadóknak az összegét,

A községi pótdából fedezendő hiány fajlagos, vagyis a népesség számához viszonyított összege tekintetében Budapest ugyan szintén vezető helyet foglal el a környékén fekvő városok és községek mellett, de ebben a vonatkozásban vezetőhelye már valamivel kevésbé kimagasló, mint a bevételek és a kiadások fajlagos alakulásánál. A költségvetési hiány összegéből, mint az 1. sz. táblázat mutatja, egy-egy lakosra átlag Budapesten 19·7, a főváros-környéki 5 megyei városban 8·3, a környék 17 községében együtt 3·4 pengő jut. Vannak olyan városok és községek, amelyekben ez az átlagösszeg elég közel áll a budapestihez, Újpesten 14·8, Mátyásföldön 13·4 pengő az átlagosan egy-egy lakosra eső költségvetési hiány, viszont a többi négy megyei városban csak 5·5—7·2 pengő között mozog, a községek között pedig — nem számítva Mátyásföldet — csak 3-ban haladja meg az 5 pengőt, míg 2-ben alig valamivel nagyobb 1 pengőnél, sőt Albertfalva némi költségvetési fölösleget mutat fel. A költségvetési hiány fedezésére szolgáló pótdó kulcsa tudvalevőleg nemcsak a költségvetési hiány összegétől függ, hanem attól is, hogy ezzel milyen arányban áll a pótdó kivetésének alapjául szolgáló állami egyenesadók összege. Ennek az arálynak kedvező alakulása igen tetemesen enyhítheti azt a kedvezőtlen benyomást, melyet az 1. sz. táblának a költségvetési hiányból átlag egy-egy lakosra eső összeget mutató adatai támasztanak.

A Nagy-Budapest szempontjából figyelembe vett 5 megyei város és 17 község háztartásainak kereteit összefoglaltan nézve, ezek nem mondhatók nagyon jelentékenyeknek Budapest háztartásának méreteihez képest, jöllehet Budapest lélekszámahoz 41·3%-os arányban áll a szóbanlevő 5 megyei város és 17 község összes lélekszáma. Az utóbbiaknak 1934., illetve 1933. évi 10·4 millió pengő együttes háztartási bevétele és 13·1 millió pengő együttes háztartási kiadása mindössze 7·3, illetve 8%-os tételt jelent a székesfőváros 143·6 millió pengő összegű 1934. évi bevételéhez és 163·4 millió pengő ugyanazon évi háztartási kiadásához viszonyítva. Azoknak a pénzügyi következményeknek a mérlegelésénél, melyeket Nagy-Budapest megvalósítása esetén egyrészt Budapest, másrészt a fővároskörnyékhez tartozó 5 város és 17 község jelenleg községenként és városonként nagyon differenciált háztartási bevételeinek és kiadásainak valószínűleg bekövetkező egymáshoz közeledése felidézhetne, a bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok mellett a lélekszámra vonatkozó adatokra nagy súlyt kell helyezni. Erre kellő figyelmet fordítva, azt látjuk, hogy az 5 megyei városra és 17 községre eső összes háztartási kiadásoknál a jelenlegi tétel többszörösét kitevő emelkedés lehetséges, mert amennyiben az egyrészt Budapesten, másrészt a környéken mutatkozó kiadások alakulása terén az egymáshoz közeledés olymódon történne, hogy az átlagosan egy-egy lakosra eső kiadás a környéken ugyanarra a színvonalra emelkedné, amelyen jelenleg Buda-

pesten áll, az 54·4 millió pengő kiadási többletet jelentene; ebből az 5 megyei városra 32·5, a 17 községre 21·9, Újpestre átlag egy-egy lakosra eső kiadások tekintetében Budapesthez legközelebb álló városra 7·0 millió pengő jut.

A községi pótdóalapok és a községi pótdó kulcsa.

Azok között a községi, illetve városi háztartási tényezők között, melyeknek Nagy-Budapest fogalmával fontos érintkezésük van, figyelmet érdemlnek a községi pótdóalapok és a községi pótdókulcs összegei. Ezeknek a Nagy-Budapest körzetben való alakulásáról 2. sz. táblázatunk adatai számolnak be.

E táblázatból láthatóan Budapestén a községi pótdó alapjául szolgáló állami egyenesadók bevétele közel 40 millió pengő, a környékbeli 5 városban és 17 községben pedig együtt ennek az összegnek csak körülbelül $\frac{1}{8}$ része, vagyis kereken 5 millió pengő, holott, amint fentebb kimutattuk, ennek az utóbbi területnek a lélekszáma Budapest lélekszámának 41·3%-át teszi. A pótdóalapoknak adónemenkinti megoszlását tekintve, megemlíthetjük, hogy a mindenütt túlsúlyban levő házadó a fővároskörnyéki 17 községben átlag valamivel nagyobb hányadot képvisel, mint a fővárosban; az előbb említett községekben ugyanis átlagosan 86·4, míg Budapestén 84·5%. Az 5 megyei város pótdóalapjaiból a házadóra 78·5% jut. A társulati adó az 5 környékbeli városban emelkedik ki leginkább a pótdóalapok közül, e városok pótdóalapjainak 20·8%-át teszi a társulati és tantiémadó, míg Budapest pótdóalapjaiban 15·2, a fővároskörnyéki 17 község együttes pótdóalapjaiban viszont már csak 8·6%-kal részesedik ez az adónem. A földadó csak a fővároskörnyéki 17 községben jelenti a pótdóalapoknak valamennyire számottevő tételét, amennyiben itt 5%-a az adóalapok végösszegének.

Budapest pótdóalapjai a lélekszámhoz viszonyítottan is sokkal kiadósabbak, mint a környékén lévő 5 városé és 17 községé. Az átlagosan egy-egy lakosra eső községi pótdóalap Budapestén 39·3 pengő, a környék 5 városában és 17 községében átlag pedig 11·3 pengő; külön az 5 városra nézve ennél nem sokkal jobb arányt kapunk. Az eltérés ennél élesebb az átlag egy-egy lakosra jutó házadóösszeg tekintetében, ez az átlag ugyanis Budapestén 33·2, a környékbeli 5 városban és 17 községben pedig 9·9 pengő. Nincs ellenben a lakosonkinti átlagot illetően érdemleges különbség az általában nem nagy szerepet játszó földadónál; a társulati és tantiémadó lakosonkinti átlaga a budapestkörnyéki városokban feleakkora, mint Budapestén, míg a budapestkörnyéki községekben a budapestinek körülbelül csak $\frac{1}{9}$ -e.

A budapestkörnyéki 5 megyei város között 4, a 17 környékbeli község között 7 olyan, amelyekben a községi pótdó kulcsa meghaladja a Budapestre nézve fennálló 50%-ot, míg 4 községben a községi pótdó kulcsa 50%-os, 1 városban és 6 községben pedig 50%-nál alacsonyabb. Ha a szóban-

2. A Nagy-Budapesthez tartozó városok és községek községi pótdóalapjainak abszolút és átlag egy-egy lakosra eső összegei és községi pótdókulcsai az 1933., illetve 1934. években.

A város vagy község neve	Földadók	Házadók	Társulati és tantémadók	Összes községi pótdóalapok	Földadókól	Házadókól	Társulati és tantémadókól	Összes községi pótdóalapokból ¹⁾	Községi pótdókulcs % -a
	összege 1000 pengő				átlag egy-egy lakosra eső összeg pengő				Községi pótdókulcs % -a
Budapest	120	33.400	6.000	39.520	0.1	33.2	6.0	39.3	50
Budafok	4	237	13	254	0.2	12.0	0.7	12.9	56
Kispest	2	555	23	580	0.0	8.6	0.4	9.0	63
Pestszenterzsébet	4	606	27	637	0.1	8.9	0.4	9.4	67
Rákospalota	10	489	1	500	0.2	11.4	0.0	11.4	48
Újpest	5	1.074	722	1.801	0.1	15.9	10.7	22.3	66
Alag	3	39	—	42	1.0	12.8	0.0	10.5	50
Albertfalva	1	21	21	43	0.4	6.4	6.2	12.7	—
Békásmegyer	5	50	6	61	0.6	5.9	0.7	7.2	50
Budatétény	2	15	—	17	0.6	5.9	—	6.5	70
Cinkota	4	25	4	33	0.8	4.5	0.7	5.9	100
Csepel	4	255	59	318	0.2	11.1	2.6	10.2	30
Mátyásföld	2	43	5	50	0.5	14.6	1.8	16.8	80
Nagytétény	9	37	—	46	1.3	5.1	0.0	6.4	55
Pesthidegkút	5	32	—	37	0.9	5.2	0.0	6.1	20
Pestújhely	—	81	2	83	0.1	7.1	0.2	7.3	50
Pestszentlőrinc	8	211	—	219	0.3	6.9	0.0	7.1	30
Rákoscsaba	7	39	2	48	0.8	4.8	0.3	5.8	54
Rákoshegy	1	26	1	28	0.2	6.3	0.2	6.7	20
Rákoskeresztúr	10	43	1	54	1.3	5.7	0.2	5.5	67
Rákosliget	—	35	3	38	0.1	11.4	0.7	12.2	60
Rákosszentmihály	4	130	6	140	0.3	9.3	0.4	9.9	50
Sashalom	1	64	4	69	0.1	5.4	0.3	5.9	40
<i>Összesítés :</i>									
Budapest	120	33.400	6.000	39.520	0.1	33.2	6.0	39.3	50
5 megyei város	25	2.961	786	3.772	0.1	11.3	3.0	13.2	63
17 község	66	1.146	114	1.326	0.4	7.5	0.7	8.0	43
5 megyei város és 17 község együtt	91	4.107	900	5.098	0.2	9.9	2.2	11.3	57

¹⁾ A mentesek adójának levonásával.

levő összes városokban és községekben a pótdó egyaránt 50%-os kulccsal kerülne kivetésre, ezeknek az autonóm testületeknek az együttes bevétele 369 ezer pengővel kevesebb volna a jelenleginél. Budapest háztartási kiadásainak végösszegéhez képest ez az összeg nem mondható nagyobb jelentőségűnek. A szükségletek fedezésénél általában a pótdó számottevően nagyobb súllyal bír a budapestkörnyéki 5 város és 17 község, mint Budapest háztartásának a keretében, míg ugyanis a székesfőváros szükségleteinek 13·8%-át fedezi pótdóból, addig a szomszédos 5 megyei város átlag 27·0, a környékbeli 17 község pedig átlag 21·7%-át.

A kiadások és bevételek főbb csoportok szerinti megoszlása.

A Nagy-Budapest elgondolásával felmerülő pénzügyi problémák feltárásához és elemzéséhez — miként említettük — szükség van az érdekelt városokban és községekben előirányzott kiadások és bevételek fontosabb tételeinek összehasonlító vizsgálatára, azonban ajánlatosnak látszik ezt megelőzőleg tájékoztatót szerezni arról, hogy miképen alakulnak főbb csoportok szerint egyrészt Budapestnek, másrészt együttesen az 5 városnak és 17 községnek a kiadásai és bevételei. Az egyes városi és községi költségvetések összeállításokat tartalmaznak az előirányzott kiadásoknak és bevételeknek főbb csoportok szerinti tagozódásáról, ezek az összeállítások azonban az autonómia városi, vagy községi jellegtől függően némileg eltérő rendszerűek. Ezeket az eltéréseket a lehetőséghez képest oly módon kiküszöbölve, hogy a városi költségvetéseknél található összeállítás rendszere szerint állítottak össze a községi adatok, az alábbi 3. és 4. sz. táblázatban ismertetjük a szóbanlevő megoszlásról tájékoztató adatokat:

3. Budapest és együttesen a budapestkörnyéki 5 város és 17 község háztartási kiadásai főbb csoportok szerint.

Kiadási főcsoport	Az 1933., illetve 1934. évi háztartási kiadás			
	B u d a p e s t e n		A budapestkörnyéki 5 városban és 17 községben együtt	
	pengőben	az összes kiadások %-ában	pengőben	az összes kiadások %-ában
I. Általános igazgatás	34,816.071	21·3	4,398.663	33·5
II. Közegészségügy	22,261.892	13·6	1,240.090	9·5
III. Köznevelés, közművelődés, vallás ..	36,212.462	22·2	1,544.879	11·8
IV. Szegényügy és népjólét	17,006.579	10·4	946.376	7·2
V. Közélelmzés	4,770.515	2·9	232.519	1·8
VI. Középítés	20,336.389	12·4	2,085.248	15·9
VII. Vagyonigazgatás	6,483.448	4·0	473.745	3·6
VIII. Hitelügy	21,501.929	13·2	2,188.566	16·7
Összesen	163,389.285	100·0	13,110.086	100·0

4. Budapest és együttesen a budapestkörnyéki 5 város és 17 község háztartási bevételei főbb csoportok szerint.

Bevételi főcsoport	Az 1933., illetve 1934. évi háztartási bevétel			
	B u d a p e s t e n		A budapestkörnyéki 5 városban és 17 községben együtt	
	pengőben	az összes bevételek %-ában	pengőben	az összes bevételek %-ában
I. Általános igazgatás	62,355.976	43·4	6,599.840	63·3
II. Közegészségügy	19,581.774	13·6	789.248	7·5
III. Közoktatás, közművelődés, vallás .	2,529.164	1·8	57.070	0·5
IV. Szegényügy és népjólét	15,135.152	10·5	62.602	0·6
V. Közélelmezés	7,608.389	5·3	781.004	7·5
VI. Középítés	1,731.315	1·2	1,143.010	11·0
VII. Vagyonigazgatás	21,063.461	14·7	694.326	6·7
VIII. Hitelügy	13,624.054	9·5	300.558	2·9
Összesen ...	143,629.285	100·0	10,427.658	100·0

A kiadási főcsoportok alakulására vonatkozó 3. sz. táblázat adataiban a legszembetűnőbbek azok az adatok, amelyek szerint a székesfőváros az összes kiadásokból lényegesen kisebb hányadot fordít az igazgatásra, mint amekkorát általában a fővároskörnyéki városok és községek összkiadásaikból erre juttatnak. Ezt nem lehet azzal indokolni, hogy Budapest az igazgatás ellátásánál fokozottabb takarékoságot tart szem előtt, mert, amint az alább következő táblázat mutatni fogja, az egy-egy lakosra eső igazgatási kiadás jóval több Budapesten, mint a fővároskörnyéki városok és községek bármelyikében. Azt a megállapítást kell ennél fogva tennünk, hogy Budapest az igazgatáson kívüli szükségletek fedezésére bőségesebben teremt elő bevételeket, mint az itt tárgyalt 5 megyei város és 17 község. Nagyon kimagasló helyet foglal el Budapest a környező városokkal és községekkel szemben a közoktatási, közművelődési és vallási kiadásoknak az összkiadásokhoz való aránya tekintetében és vezet a szegényügyi, népjóléti, a közlelmezési, valamint a vagyonigazgatási kiadásoknak az összes

kiadásokhoz való viszonya terén is. Ezzel szemben az adósságszolgálat kisebb hányadot foglal le a kiadásokból Budapesten, mint a fővároskörnyék városaiban és községeiben. Általában, nyilvánvalóan a kiadások egész keretének szűkebbre szabott volta miatt, Budapesthez képest kedvezőtlen torzítottságban mutatkozik a budapestvidéki községek és városok kiadásainak főcsoportok szerinti tagozódása.

A bevételeket a városi és községi költségvetések ugyanazon főcsoportok szerint részletezik, mint a kiadásokat. Ez a részletezés, amelyhez ezúttal alkalmazkodnunk kellett, nem mondható eléggé megfelelőnek. A 4. sz. táblázatunk adataiból megállapíthatóan az igazgatási bevételek, melyek túlnyomóan közszolgáltatások, jóval nagyobb jelentőséggel bírnak a budapestkörnyéki városok és községek, mint a székesfőváros háztartásában. A főváros bevételeiből 43·4, a budapestkörnyéki 5 város bevételeinek végösszegéből 58·6, a Nagy-Budapest körzetben fekvő 17 község összbevételeiből 79·1·1% az igazgatási bevétel. A szegényügyi és népjóléti bevételek viszonylagos súlya sokszorosan nagyobb Budapesten, mint a fővároskörnyék városaiban és községeiben, ami egyrészt azzal magyarázható, hogy Budapest más városokban és községekben be nem vezetett ínségjárulékokat szed, másrészt azzal áll összefüggésben, hogy Budapest bérjövédelmet élvez a szegényebb néprétegeknek épített lakóházakból, melyekkel a környékbeli tekintélyesebb városok és községek alig rendelkeznek. A vagyoni igazgatási bevételek is jóval nagyobb jelentőséggel bírnak Budapesten, mint a főváros közelében levő városoknak és községeknek a háztartásában, ami annak tulajdonítható, hogy Budapest nagy jövédelmet húzó közüzemi tevékenységével más városokhoz és községekhez képest egészen kivételes helyet foglal el.

Az általános igazgatási kiadások.

A költségvetési kiadások és bevételek végső és főbb csoportok szerinti eredményeiről eddig nyert betekintés alapján csak a szélső kereteit ismerhettük meg annak a problémakörnek, amelyet Nagy-Budapest elgondolása pénzügyi tekintetben jelent. Abból a célból, hogy ebben az irányban elég alapos betekintést szerezhessünk, összehasonlító vizsgálat alá kell venni a kiadások és bevételek összes fontosabb elemeit. Vigyük ennél fogva vizsgálódásaink folyamatát tovább a kiadások egyik leglényegesebb csoportjának, az általános igazgatási kiadásoknak taglalásával. Alább következő 5. sz. táblázatunk kimutatja azokat az adatokat, melyeknek alapján Budapest, valamint a Nagy-Budapest fogalomkörébe tartozó minden egyes város és község általános igazgatási kiadásainak alakulásáról könnyű áttekintés szerezhető :

5. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek általános igazgatási kiadásai.

A város vagy község neve	Az 1933., vagy 1934. évi költségvetés szerint az általános igazgatási kiadás		
	pengőben	az összes kiadások %-ában	átlag egy-egy lakosra eső összeg pengőben
Budapest	34,816.071	21·3	35
Budafok	342.034	40·1	17
Kispest	636.843	33·5	10
Pestszenterzsébet	604.932	26·0	9
Rákospalota	462.179	40·1	11
Újpest	1,167.701	29·4	17
Alag	33.776	53·9	11
Albertfalva	32.098	49·7	10
Békásmegyer	47.454	32·0	6
Budatétény	14.375	45·7	6
Cinkota	70.939	42·9	13
Csepel	250.114	34·9	11
Mátyásföld	62.614	44·1	21
Nagytétény	43.052	36·7	6
Pesthidegkút	38.377	38·3	6
Pestszentlőrinc	202.552	39·7	7
Pestújhely	61.606	41·0	5
Rákoscсaba	50.195	52·4	6
Rákoshegy	23.512	59·4	6
Rákoskeresztúr	39.253	50·4	5
Rákosliget	39.219	47·3	13
Rákosszentmihály	106.057	38·3	8
Sashalom	69.781	48·0	6
Összesítés :			
Budapest	34,816.071	21·3	35
5 megyei város	3,213.689	31·5	12
17 község	1,184.974	40·8	8
5 megyei város és 17 község együtt	4,398.663	33·5	11

E táblázatban különösen figyelemre méltó az a számoszlop, mely városonként, illetve községenként az általános igazgatásnak átlag egy-egy lakosra eső összegét mutatja ki. A fővároskörnyék legtöbb községében ez az összeg 10 pengőnél kevesebb, sőt egyes községekben nem több, mint 5—7 pengő, azonban Budafokon és Újpesten már 17 pengőre rúg, Budapesten pedig 35 pengőt tesz ki. Elég magas ez az átlagösszeg Mátyásföld, Cinkota és Rákosliget községekben, kivételesen amiatt, hogy itt az általános igazgatási kiadások között jelentékeny tételként szerepel az előző évről áthozott zárszámadási hiány. E nagy különbség magyarázatát keresve, mérlegelendőnek látszik az a körülmény, hogy az általános igazgatás kiadásainak keretében szerepelnek az adókezelés kiadásai, amelyeknek átlag egy-egy lakosra eső összegei nagyobbak lehetnek azokban a városokban

és községekben, amelyekben a népességszámhoz viszonyított adóbevétel magasabb. Ennek a feltevésnek az alapján az átlag egy-egy lakosra eső adóügyi kiadásnak Budapesten jóval magasabbnak kellene lennie, mint bármely más városban, vagy községben a székesfőváros környékén, miután Budapesten a lélekszámhoz képest kimagasló összegű adóbevétel mutatkozik. A konkrét adatok azonban megdöntik ezt a feltevést, mert míg Budapesten az átlag egy-egy lakosra eső évi adóügyi kiadás 2·7 pengő, addig ugyanez a kiadás Budafokon 4·9, Pestszenterzsébeten 3·2, Újpesten 5·2 pengőt tesz ki. A 17 községben ugyancsak 1·2 pengő a szóbanlevő átlagköltség, de ha ezt az 5 megyei városra és a 17 községre nézve együttesen állapítjuk meg, már 2·7 pengőt, tehát ugyanolyan összeget kapunk, mint amilyet Budapestre nézve kimutattunk. Ezek szerint az adókezelés költségeinek nincs szerepe abban, hogy az általános igazgatási költségek terén Budapesten aránylag jóval nagyobb kiadás terheli a lakosságot, mint bármely, Nagy-Budapest szempontjából figyelembe veendő városban, vagy községben. Az adóügyi kiadások általában a fővároskörnyéki városokban igen számottevő tételét képezik az általános igazgatási kiadásoknak; Budafokon 28·5, Kispesten 24·8, Pestszenterzsébeten 35·4, Rákospalotán 26·8, Újpesten 30·0%-ot foglal el az adókezelési költség az általános igazgatási kiadásokból, míg a községekben ez az arány 15·0%.

Az általános igazgatási kiadásoknak további lényegesebb csoportjaként a tűzrendészeti kiadások jöhetnek tekintetbe. Ezek az 5 megyei városban 8·3, a 17 községben 14·6%-át teszik az összes igazgatási kiadásoknak, míg Budapesten az általános igazgatás összköltségeiből 7·1% jut a tűzrendészetre. Két község, Békásmegyer és Sashalom, általános igazgatási kiadásainak 23%-át irányozta elő az 1934. költségvetési évben a tűzrendészetre. Mindamellett a tűzrendészeti kiadások nem mondhatók túlságosan lényeges tényezőknek egyrészt Budapest, másrészt a székesfőváros környékén levő városok és községek általános igazgatási kiadásainak eltérései szempontjából, miután az 5 megyei város és 17 község tűzrendészeti kiadásainak végösszege csak 442.898 pengő.

A mondottaknál fogva nyilvánvaló, hogy túlnyomóan a szorosabb értelemben vett közigazgatásnak a lélekszám arányában kimagasló költsége miatt emelkedik Budapest az általános igazgatási kiadásoknak a népességszám szerinti összege tekintetében a székesfőváros környékén levő városokkal és községekkel szemben erősen kiugró fokra. A szoros értelemben vett közigazgatás részben a közigazgatási alkalmazottaknak magasabb lakbérosztályba való tartozása miatt drágább viszonylag Budapesten, mint az ország más helységeiben. Ez a körülmény a Nagy-Budapest elgondolásában szerepet játszó pénzügyi problémák sorába helyezi annak a kérdésnek az eldöntését, hogy a székesfőváros környékén levő községekben és városokban működő

közalkalmazottakra nézve e községeknek és városoknak közigazgatásilag a fővárossal való egyesítése esetén a budapesti köztisztviselői lakbérosztály szerinti lakbérek állapíttassanak-e meg. Becslésszerű számításaink szerint ez a kérdés az érdekelt lakosság városi, vagy községi közterheinek alakulása szempontjából nem bír túl nagy jelentőséggel, mert mindössze néhány százezer pengő kiadási többletről volna szó, ha az egész Nagy-Budapesthez számított területen a városi alkalmazottak a legmagasabb lakbérosztályba tartoznának. Természetesen ezzel még nincs elbírálva az a tárgyunkon kívül eső szempont, hogy a városi közigazgatáson kívüli közigazgatás költségeinek alakulására való tekintettel megengedhető-e egész Nagy-Budapestre nézve a budapesti közszolgálati lakbérilletmények bevezetése és hogy az ilyen intézkedés az illetményszabályozásnál követendő általános elveknél fogva indokolt-e.

Azt a jelentékeny többletet, melyet Budapest háztartása a vele szomszédos városok és községek háztartásával szemben a közigazgatásnak a lélekszámhoz viszonyított költsége tekintetében felmutat, mint említettük, csak részben lehet egyrészt Budapest, másrészt a fővárost környező városok és községek alkalmazottainak lakbérszínvonala közötti különbséggel indokolni, miután a szóbanlevő többlet 22.1 millió pengő, melyből a lakbérosztályokba különbözőképpen történt besorozás alapján Budapest székesfővárosra nézve jelentkező többletköltség címén körülbelül 1.5 millió pengő vehető számításba. A többletköltség nagyobb részére nézve tehát a magyarázat abban keresendő, hogy a helyi közigazgatási szolgálatot ellátó személyzet a lakbéren kívüli illetmények végösszegét tekintve is lényegesen jobban van dotálva Budapesten, mint a fővároskörnyék városaiban és községeiben, továbbá, hogy a népességszámhoz viszonyított közigazgatási személyzeti létszám terén is Budapest a környéken fekvő városokkal és községekkel párhuzamba állítva vezetőhelyet foglal el. Ha Magyarország városainak és községeinek háztartási viszonyait általános vonatkozásokban alaposabban megfigyeljük, arra a tapasztalatra jutunk, hogy városonkint vagy községenkint az egy-egy lélekre eső közigazgatási kiadás rendszerint az összlélekszám emelkedésével párhuzamosan emelkedő skálát mutat, jóllehet azt lehetne feltételezni, hogy az egy-egy lakosra eső közigazgatási költség mérsékelhető akkor, ha nagyobb az össznépesség, mert a nagyobb szervezetben az igazgatási munkaerők racionálisabban kihasználhatók. Hogy a tapasztalat e feltevéseknek ellentmond, azt részben arra kell visszavezetni, hogy a helyi közigazgatás csak elvileg látja el minden, közjogiilag azonos jellegű autonóm szervezetben ugyanazt a feladatkört, de a gyakorlatban autonóm szervezetenkint más terjedelmű a feladatköre. A népesség társadalmi tagozódása és anyagi helyzete lényeges befolyással van a helyi közigazgatás által lebonyolítandó tevékenység méreteire. A népesség társa-

dalmi viszonyai szempontjából magasabb színvonalon álló helyeken több a nagyobb képzettséget és szakértelmet igénylő helyi közigazgatási munka. Budapest a népességszám arányában jóval több magasabb képzettségű közigazgatási tisztviselőt foglalkoztat, mint a környékén fekvő városok, Budapesten ugyanis minden 2.030, Kispesten minden 3.794, Budafokon minden 2.188, Rákospalotán minden 3.068, Pestszenterzsébeten minden 4.244 lakosra esik egy-egy főiskolai végzettséghez kötött állást betöltő városi közigazgatási tisztviselő. Természetesen a nagyobb képzettségű tisztviselők nagyobb aránya magában emeli a közigazgatási kiadásoknak a népességszámhoz viszonyított egységösszegét. Emellett azonban egy másik tényező, nevezetesen a háztartás fedezeti forrásai által megengedett szükséglet-előirányzati keret is nagy szerepet játszik. A magyarországi városok és községek bevételi forrásai között igen tekintélyesek azok, melyeknek hozama az ipari és kereskedelmi élet fejlettségétől függ. Néhány kivételtől eltekintve városaink sorában a nagyobb népességszám együtt jár az ipari és kereskedelmi jelleg fokozottabb voltával, tehát az előbb mondottakból következőleg a bőségebb bevételi forrásokkal. A városi közigazgatási alkalmazottak bizonyos járandóságainak megállapításánál a törvény szerint a város anyagi helyzetét és az alkalmazottakra háruló feladatokkal járó felelősséget kell alapul venni, ezért a törvény szellemével egyezőnek mondható az a tényleges állapot, hogy Budapesten lényegesen kedvezőbb illetményeket élveznek a helyi közigazgatás közegei, mint a székesfővárossal szomszédos városokban és községekben. Nyilvánvalóan Nagy-Budapest megalkotása esetén alig volna elkerülhető, hogy a Budapesttel összeolvadó fővároskörnyéken helyi közigazgatási szolgálatot teljesítő személyek járandóságai, esetleg a lakbér kivételével, ugyanazon színvonalra emeltessenek, amelyen a főváros városi közigazgatási alkalmazottainak a járandóságai állanak, ami a szóbanlevő egész területen a szoros értelemben vett közigazgatás jelenlegi összköltségének kb. 8—9 millió pengő összegű emelkedését jelentené.

A városi és községi közigazgatás személyi költségei között különálló és számottevő tételt jelentenek a nyugdíjakra és kegydíjakra fordított kiadások. E kiadások nagysága szorosan összefügg az illetmények nagyságával, de azonkívül egyéb tényezőkkel is, például a nyugdíjszabályokkal, a nyugdíjazások foganatbavétele terén követett eljárással, stb. A nyugdíjteher ezért úgy abszolúte, mint viszonylagosan igen különböző Budapesten, továbbá a Budapest környékén fekvő egyes városokban és községekben. A Nagy-Budapestet érintő pénzügyi problémák tisztázása érdekében fontosnak látszik tehát a főváros, nemkülönben a fővároskörnyéki városok és községek lakosságára a városi, illetve községi életből folyólag nehezedő nyugdíjteher adatainak az áttekintése. Az idevonatkozó adatok

Budapest tekintetében a főváros háztartási költségvetéséből meríthetők, a Nagy-Budapest körzethez tartozó megyei városok és községek tekintetében e közületek háztartási költségvetésein kívül Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye nyugdíjalapjának költségvetésében is jelentkeznek. Mindezeknek a forrásoknak az alapján a Nagy-Budapest körzetben fekvő városok és községek lakossága által az 1933., illetve 1934. évben viselt városi, vagy községi nyugdíj-költséget a következő összegekkel mutathatjuk ki :

6. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek lakossága által az 1933., illetve 1934. évben viselt nyugdíjköltség.

A város vagy község neve	A nyugdíjkiadásoknak teljes összege pengőben	átlag egy-egy lakosra eső	Nyugdíjkiadás az általános igazgatási kiadások %-ában
Budapest	6,923.563	6-9	19-9
Budafok	4.222	0-2	1-2
Kispest	91.449	1-4	14-4
Pestszenterzsébet	38.888	0-6	6-4
Rákospalota	29.212	0-7	6-3
Újpest	168.563	2-5	14-4
Alag	6.882	2-3	20-4
Albertfalva	6.091	1-8	19-0
Békásmegyer	9.450	1-1	19-9
Budatétény	2.545	1-0	17-7
Cinkota	5.238	1-0	7-4
Csepel	52.811	2-3	21-1
Mátyásföld	6.841	2-3	10-9
Nagytétény	7.253	1-0	16-8
Pesthidegkút	6.049	1-0	15-8
Pestszentlőrinc	34.936	1-1	17-3
Pestújhely	12.414	1-1	20-1
Rákoscaba	6.944	0-9	13-8
Rákoshegy	4.400	1-1	18-7
Rákoskeresztúr	7.843	1-0	20-0
Rákosliget	5.303	1-7	13-5
Rákosszentmihály	19.800	1-4	18-7
Sashalom	10.878	0-9	15-6
<i>Összesítés :</i>			
Budapest	6,923.563	6-9	19-9
5 megyei város	332.334	1-3	10-3
17 község	205.678	1-4	17-4
5 megyei város és 17 község együtt	538.012	1-3	12-2

E táblázat adatai szerint Budapest lakossága nemcsak abszolúte, hanem viszonylag is a városi, illetve községi szolgálattal kapcsolatos nyugdíjak címén sokkal nagyobb terhet visel, mint a főváros környékén levő községek és városok népessége. Nagy-Budapest megalkotásával nem állanak elő olyan körülmények, amelyek szükségképen maguk után vonnák azoknak a

nyugdíjaknak az emelését, amelyek a főváros környékén lévő városokban és községekben teljesített szolgálat alapján ez idő szerint folyosíttatnak. Abban az esetben, ha a Budapest környékén fekvő városok és községek általános igazgatásának lakosonkinti költsége ugyanolyan összegre emelkednék, amilyen összegű Budapestnek ez a költsége, 9-4 millió pengő többkiadás állana elő, de ha az általános igazgatás kiadásai között szereplő nyugdíjköltségeknél nem mutatkoznék emelkedés, az előbb említett többkiadás összege 2-3 millió pengővel alacsonyabb, tehát 7 millió pengő körül volna. A távolabbi jövőre természetesen a 2—3 millió pengő többkiadást számításba kell venni, mert hiszen azok a nyugdíjasok, akik nyugdíjukat megyei, városi, vagy községi alkalmazotti minőségben teljesített szolgálat alapján élvezik, Nagy-Budapest létrejötte után idővel fokozatosan eltűnnének és helyükbe olyan nyugdíjasok lépnének, akiknek a nyugdíj a Budapest székesfőváros szolgálatában betöltött állás után jár.

A helyi közigazgatás révén felmerült nyugdíjak lakosonkinti költségére vonatkozó táblázatunk adataiból kitűnőleg átlag kisebb a főváros környékén levő megyei városokban, mint a főváros közelében fekvő községekben. Aszóbanlevő nyugdíjteherből átlag egy-egy lakosra Budafokon csak 0-2, Pest-szent-erzsébeten 0-6, Rákospalotán 0-7 pengő, viszont Csepelen, Mátyásföldön, Alagon 2-3 pengő és általában a fővároskörnyék községeinek nagyrésztében 1 pengőnél nagyobb összeg jut. Ezt a sajátságos jelenséget azzal magyarázhatjuk, hogy a Budapest környékén fekvő megyei városok túlnyomó része nem régen alakult át községből várossá, ezért még aránylag kevés nyugdíjat fizet olyanoknak, akik városi alkalmazotti minőségben kerültek nyugállományba, míg azoknak a nyugdíjköltsége, akik a várossá alakulás előtti községi szolgálatból kerültek nyugdíjba, nem terheli a város lakosságát.

Az általános igazgatás bevételei.

A városi és községi önkormányzatok bevételei között mindenütt vezető helyet foglal el az a rész, amelyet az önkormányzatok költségvetései az általános igazgatás csoportjában mutatnak ki. Ezek sorában a legfontosabbak az adók, különösen azoknak egyes nemei, ezeken kívül több, nagyrészt kisebb jelentőségű bevételi tétele van az általános igazgatásnak. Nagy-Budapest elgondolásának pénzügyi vonatkozásaiban alig mellőzhető annak a kérdésnek a megvizsgálása, hogy egyrészt Budapesten, másrészt a budapestkörnyéki, Nagy-Budapest szempontjából figyelembe jövő városokban és községekben a különféle bevételi források mennyire vannak kihasználva és a kellőképpen kihasznált bevételi források, milyen teljesítőképességűek. Ebből a célból mindenekelőtt megvizsgálandónak látszik az általános igazgatás főbb bevételi ágazatainak az érdekelt önkormányzatok költségvetései alapján kibontakozó alakulása; erről nyújt áttekintést a 7. sz. táblázat:

7. A Nagy-Budapest körzetbe tartozó városok és községek általános igazgatási bevételeinek főbb ágazatai.

A város vagy község neve	Közigazgatási		Tűzrendészeti		Adókezelési		Összes általános igazgatási bevétel
	b e v é t e l e k						
	összes	átlag egy-egy lakosra eső	összes	átlag egy-egy lakosra eső	összes	átlag egy-egy lakosra eső	
	összege pengőben						
Budapest	2,028.001	2-0	80.179	0-1	60,247.796	59-9	62,355.976
Budafok	29.314	1-5	22.200	1-1	422.850	21-4	474.364
Kispest	64.648	1-0	—	—	828.000	12-8	892.648
Pestszenterzsébet	30.032	0-4	—	—	869.313	12-9	899.345
Rákospalota	80.021	1-9	—	—	555.350	12-9	635.371
Újpest	213.843	3-2	100	0-0	1,593.600	23-6	1,807.543
Alag.....	830	0-2	2.373	0-8	38.046	12-6	41.249
Albertfalva	3.790	1-4	3.267	0-5	50.051	15-2	57.108
Békásmegyer	17.252	2-0	7.313	0-9	75.436	8-9	100.001
Budatétény	1.856	0-7	1.462	0-5	12.160	4-8	15.478
Cinkota	24.128	4-4	3.990	0-7	30.893	5-6	59.011
Csepel	41.970	1-8	15.750	0-7	495.200	21-6	552.920
Mátyásföld	13.600	4-6	6.638	2-1	27.082	9-4	47.320
Nagytétény	8.544	1-2	5.294	0-7	57.300	8-1	71.138
Pesthidegkút	11.640	1-9	3.906	0-6	66.800	11-1	82.346
Pestszentlőrinc	24.369	0-8	25.207	0-8	315.245	10-3	364.821
Pestújhely	2.720	0-3	10.065	0-9	63.939	5-6	76.724
Rákoscsaba	5.783	0-7	6.935	0-9	45.925	5-6	58.643
Rákoshegy	1.493	0-4	4.559	1-1	20.761	4-9	26.813
Rákoskeresztúr	1.578	0-2	4.003	0-5	36.837	4-9	42.418
Rákosliget	27.314	8-8	3.809	1-2	18.117	5-8	49.240
Rákosszentmihály	22.845	1-6	21.093	1-5	109.160	7-8	153.098
Sashalom	8.747	0-7	12.523	1-1	70.971	6-1	92.241
Összesítés :							
Budapest	2,028.001	2-0	80.179	0-1	60,247.796	59-9	62,355.976
5 megyei város	417.858	1-6	22.300	0-1	4,269.113	16-3	4,709.271
17 község	218.459	1-5	138.187	0-9	1,533.923	10-0	1,890.569
5 megyei város és 17 község együtt	636.317	1-5	160.487	0-4	5,803.036	14-0	6,599.840

Az itt tárgyalt önkormányzatok bevételeinek főbb csoportok szerinti megoszlására nézve a 4. sz. táblázatban kimutatott adatok szerint Budapest székesfőváros összes bevételeiből 43·4%, a Nagy-Budapest körzetébe sorozott megyei városok és községek összes bevételeiből pedig átlag 63·3% jut az általános igazgatás csoportjába tartozó bevételekre. A 7. sz. táblázat rövid áttekintésével megállapítható, hogy ezeknek az általános igazgatási bevételeknek túlnyomó része a Nagy-Budapestnek számított egész területen adókezelési bevétel. A fővároskörnyéki községek tűzrendészeti bevételei tisztán kéményseprési díjak, melyek egészen a kéményseprés költségeinek a fedezésére fordíthatnak; a városok költségvetéseiben nincsenek felvéve a kéményseprési díjak; a némely városban előforduló tűzrendészeti bevételek egészen jelentéktelen összegek.

Az adókezelés lakosonkinti viszonylagos bevételi hozama tekintetében — miként a 7. sz. táblázatból látható — Budapest jóval kedvezőbb helyzetben van, mint a Nagy-Budapesthez számított városok és községek bármelyike. A budapesti 59·9 pengő összegű hozamhoz legközelebb az újpesti 23·6 pengő összegű eredmény áll; ez utóbbit még megközelíti a budafoki városi költségvetés szerint lakosonkint 21·4 pengőre rúgó adókezelési bevétel. A községek között csak Csepel tud kimutatni átlagosan egy-egy lélekre számítva 20 pengőt meghaladó adóbevételt, de a legtöbb más községben ez a lakosonkinti átlagösszeg jóval kevesebb, így Budatétényben csak 4·8, Rákoshegyben és Rákoskeresztúron mindössze 4·9 pengő, úgyhogy végeredményben a 17 községre átlag mindössze 10·0 pengőben mutatható ki. Ha az adókezelés egy-egy lélekre eső bevételi eredménye az 5 megyei városban és a 17 községben pontosan ugyanolyan színvonalat érne el, amelyet ez az eredmény Budapesten mutat, ez az említett 5 város és 17 község területén 19·1 millió pengővel több adóbevételt jelentene. Arra a kérdésre, hogy e nagy különbséget mennyiben hozható összefüggésbe az illető autonóm testületek által felhasználható adóalapok nagysága tekintetében fennforgó különbséggel, vagy mennyiben lehet a fenti összeggel kifejezett különbséget annak a körülménynek betudni, hogy az adóbevételi források eltérők, vagy egyenlőtlenül vannak kihasználva, az adókezelés adatainak részletesebb vizsgálata útján lehet nagyobb világosságot deríteni, ezért az alábbiakban a szóbanlevő részletadatokat ismertetjük.

*Az általános kereseti adónak és az alkalmazottak kereseti adójának
bevételi eredményei.*

A kereseti adónak a címben említett mind a két neve valamennyi város és község adóbevételei között helyet foglal. Ezeknek az adóknak Budapesten, továbbá a Nagy-Budapesthez számított 5 megyei városban és 17 községben mutatkozó bevételi előirányzatát a 8. sz. táblázat adatai tüntetik fel.

8. A kereseti adó előírányzata a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	Az általános kereseti adónak			Az alkalmazottak kereseti adójának		
	összege		átlag egy-egy lakosra eső összege pengőben	összege		átlag egy-egy lakosra eső összege pengőben
	pengőben	az összes bevétel %-ában		pengőben	az összes bevétel %-ában	
Budapest	4,500.000	3·1	4·5	9,600.000	6·7	9·5
Budafok	75.000	10·5	3·8	60.000	8·4	3·0
Kispest	132.000	8·6	2·0	140.000	9·1	2·2
Pestszenterzsébet	180.113	9·5	2·7	110.000	5·8	1·6
Rákospalota	95.000	10·4	2·2	85.000	9·3	2·0
Újpest	300.000	11·1	4·5	220.000	8·1	3·3
Alag	16.000	34·0	5·3	8.000	17·0	2·7
Albertfalva	8.000	12·0	2·4	14.863	22·2	4·4
Békásmegyer	18.320	15·5	2·1	4.180	3·6	0·5
Budatétény	4.700	23·7	1·8	100	0·5	0·0
Cinkota	11.000	8·3	2·0	3.000	2·3	0·5
Csepel	126.000	19·6	5·5	40.000	6·2	1·7
Mátyásföld	7.882	7·6	2·7	3.300	3·2	1·1
Nagytétény	15.000	16·3	2·1	10.000	10·9	1·4
Pesthidegkút	14.000	15·1	2·3	2.000	2·2	0·3
Pestújhely	21.000	20·0	1·8	5.200	5·0	0·5
Pestszentlőrinc	74.000	17·3	2·4	47.700	11·1	1·6
Rákoscaba	10.650	15·1	1·3	1.200	1·7	0·1
Rákoshegy	8.836	25·9	2·1	245	0·7	0·1
Rákoskeresztúr	12.284	24·5	1·6	460	0·9	0·1
Rákosliget	6.743	11·2	2·2	2.300	3·8	0·7
Rákosszentmihály	26.050	12·6	1·9	3.600	1·7	0·3
Sashalom	22.243	18·8	1·9	3.000	2·6	0·3
Összesítés :						
Budapest	4,500.000	3·1	4·5	9,600.000	6·7	9·5
5 megyei város	782.113	10·1	3·0	615.000	7·9	2·3
17 község	402.708	16·8	2·6	149.148	6·2	1·0
5 megyei város és 17 község együtt .	1,184.821	11·7	2·9	764.148	7·5	1·8

A kereseti adó — miként e táblázat mutatja — a háztartás egész bevételi keretében általában kisebb jelentőségű Budapesten, mint Nagy-Budapest körzetének többi városában és községeiben. Ez részben azzal magyarázható, hogy az adóbevételeknek az összbevételekhez viszonyított arányszáma, amint láttuk, a főváros-környéki városokhoz és községekhez viszonyítva Budapesten elég alacsony másrészt összefügg azzal is, hogy Budapest bevételi forrásai között nagy szerepet játszanak olyan adónemek, amelyeknek a budapestkörnyéki városok és községek adóbevételeinek sorában nincs nagyobb jelentősége. A két kereseti adónem között Budapesten az alkalmazottak kereseti adója a jelentékenyebb bevételi forrás, ez több, mint kétszer annyi hozamot szolgáltat, mint az általános kereseti adó. A Nagy-Budapesthez számított megyei városokban és községekben általában ellentétes a helyzet, itt az általános kereseti adó hozama rendszerint számottevően nagyobb, egyedül Kispest város és Albertfalva község kivétel ebben a tekintetben.

Az általános kereseti adóelőirányzatnak egy-egy lakosra eső átlagösszege Újpesten ugyanakkora, Alagon valamivel nagyobb, mint Budapesten; a budapestkörnyéki 5 megyei város és 17 község együttes szóbanlevő átlagösszege 35-6%-kal alacsonyabb, mint a fővárosé.

Ha a két átlagösszeg egyenlő volna, az 5 megyei város és 17 község egész területén 664.341 pengővel nagyobb volna a jelenleginél az általános keresetiadó bevételi előirányzata. Eszerint az általános kereseti adó hozama szempontjából a főváros környékén kedvezőtlenebb ugyan a helyzet, mint Budapesten, a különbözetnek azonban nincs túlnagy pénzügyi jelentősége. Az alkalmazottak kereseti adójának lakosonkinti hozama tekintetében Budapest a környékén fekvő városok és községek előtt kimagaslóan vezetőhelyet foglal el. A Nagy-Budapest körzetében fekvő 5 megyei városban és 17 községben az alkalmazottak kereseti adója címén előirányzott egész összeg 764.148 pengő, ez az összeg 3,197.140 pengővel nagyobb volna, ha az említett városokban és községekben lakosonkint ugyanolyan hozam lett volna előirányzatba vehető, mint Budapesten. A főváros környékén levő városok és községek között Albertfalva, Újpest és Budafok vezetnek az alkalmazottak kereseti adójának átlagosan egy-egy lakosra eső évi előirányzati összege terén, de Albertfalván is csak körülbelül a fele, Újpesten és budafokon mintegy harmada a budapestinek ez az átlagösszeg. Végeredményben az a körülmény, hogy a két kereseti adónem előirányzati eredménye Budapesten kívüli, de Nagy-Budapest szempontjából figyelembe jövő területen a népességszámhoz viszonyítva Budapesthez képest kedvezőtlenebbül alakul, kereken 4 millió pengő bevételi különbözetet jelent.

A fogyasztási adókból és az italmérési illetékből eredő bevételek.

A városoknak és községeknek általános és lényeges bevételi forrása a bor-, hús- és szeszfogyasztási adók és az italmérési illeték. A bor-, hús- és szeszfogyasztási adók bevételi eredményére az adóalapok nagyságán kívül lényeges befolyással van az adókezelésnél követett eljárás, amely részben a városi vagy községi lakosság társadalomgazdasági tagozódásától is függ. A városi, illetve községi bevételi forrásul szolgáló fogyasztási adóknak és az italmérési illetéknek a Nagy-Budapest körzetéhez számított városokban és községekben költségvetésileg előirányzott bevételi eredményeiről a 9. sz. táblázat adatai tájékoztatnak.

E táblázat alapján megállapítható, hogy a lakosonkinti átlagos hozam tekintetében különösen a fogyasztási adókból eredő bevételek, de — kisebb mértékben — az italmérési illetékbevételek terén is Budapest lényegesen megelőzi a környékén fekvő városokat és községeket, ahhoz, hogy a szóbanlevő különbség kiegyenlítést nyerjen, a budapestkörnyéki 5 város és 17 község együttes fogyasztási adóbevételeinek 2,200.629 pengővel e városok és községek együttes italmérési illetékbevételeinek 207.606 pengővel kellene meghaladnia a jelenlegi mértéket. A fogyasztási adók közötti hozam tekintetében Budapesten a hozam nagysága szempontjából a húsfogyasztási adó vezet, amely a fogyasztási adókból származó összes jövedelemnek több, mint a felét szolgáltatja, a borfogyasztási adóra egy harmadrésznél valamivel több, az italmérési illetékre kerekén egykilencedrész jut. A Nagy-Budapesthez számított 5 megyei városban és 17 községben mindenütt a borfogyasztási adó a legnagyobb hozamú fogyasztási adónem, ennek a bevétele átlag körülbelül kétszer akkora, mint a húsfogyasztási adóé, különösen Békásmegyeren, Cinkotán, Pesthidegkúton, Pestújhelyen és Rákoskeresztúron erős a borfogyasztási adó túlsúlya, ezek a községek a húsfogyasztási adóbevételekre előirányzott összegnek 4—9-szerese közötti összeget irányozzák elő borfogyasztási adóból eredő bevétel címén. A borfogyasztási adó bevételi előirányzata a húsfogyasztási adóét általában erősebben meghaladja a községekben, mint a megyei városokban. A borfogyasztási adónak átlagos lakosonkinti bevételi eredménye tekintetében a budapestvidéki 5 megyei város és 17 község nem áll nagyon messze Budapesttől, ez az eredmény ugyanis Budapesten 3·3, az 5 megyei városban és 17 községben 2·4 pengő. Ezzel szemben a húsfogyasztási adónál a lakosonkinti átlag Budapesten 4·7, az 5 megyei városban és 17 községben együtt 1·1 pengő. Az italmérési illeték lakosonkint Budapesten 90 fillért, az 5 megyei városban és 17 községben átlag 40 fillért hoz.

Az a körülmény, hogy a budapestkörnyéki városoknak és községeknek a lakosság számához viszonyított fogyasztási adóbevétele lényegesen kisebb, mint Budapesté, ezek szerint főképen a húsfogyasztási adó eredményénél

9. A fogyasztási adók és az italmérési illeték előirányzata a Nagy-Budapest szempontjából figyelembejövő városokban és községekben.

A község vagy város neve	Fogyasztási adó-			Italmérési illeték-		
	b e v é t e l					
	összesen pengő	átlag egy-egy lakosra eső összege	az összes bevétel % -ában	összesen pengő	átlag egy-egy lakosra eső összege	az összes bevétel % -ában
Budapest	9,000.000	9-0	6-3	900.000	0-9	0-6
Budafok	57.400	2-9	8-1	14.500	0-7	2-0
Kispest	207.000	3-1	13-5	23.000	0-4	1-5
Pestszenterzsébet	237.000	3-5	12-5	28.000	0-4	1-5
Rákospalota	181.000	4-2	19-7	20.000	0-5	2-2
Újpest	372.200	5-4	13-8	38.000	0-6	1-4
Alag.....	6.300	2-1	13-3	946	0-3	2-0
Albertfalva	10.000	3-0	15-0	700	0-2	1-1
Békásmegyer	25.800	3-0	22-0	4.185	0-5	3-6
Budatétény	3.000	1-2	15-2	660	0-3	3-3
Cinkota	10.080	1-8	7-5	1.613	0-4	1-2
Csepel	97.000	4-2	15-0	7.200	0-3	1-1
Mátyásföld	7.200	2-5	7-0	400	0-1	0-4
Nagytétény	15.000	2-1	16-3	1.600	0-2	1-7
Pesthidegkút	29.000	4-9	31-2	3.100	0-5	3-3
Pestújhely	22.700	2-0	21-7	2.839	0-3	2-7
Pestszentlőrinc	113.136	3-7	26-4	13.133	0-4	3-1
Rákoscсsaba	12.200	1-5	17-4	2.375	0-3	3-4
Rákoshegy	6.106	1-5	17-9	1.054	0-3	3-1
Rákoskeresztúr	17.000	2-2	33-8	1.923	0-3	3-8
Rákosliget	5.000	1-6	8-3	887	0-3	1-5
Rákosszentmihály	46.000	3-3	22-2	4.600	0-3	2-2
Sashalom	27.812	2-3	23-6	2.666	0-2	2-3
Összesítés :						
Budapest	9,000.000	9-0	6-3	900.000	0-9	0-6
5 megyei város	1,054.600	4-0	13-6	123.500	0-5	1-6
17 község	453.334	2-9	18-9	49.881	0-3	2-1
5 megyei város és 17 község együtt ..	1,507.934	3-7	14-8	173.381	0-4	1-7

mutatkozó különbségre vezethető vissza. A borfogyasztási adó és az ital-mérési illeték hozamában lélekszámszerűnti átlagban mutatkozó különbség az előbbinél jóval kisebb, körülbelül egymással egyenlő pénzügyi hátrányt jelent. Mindezen különbözések okát részben a fogyasztás eltérő mértékében, részben az eltérő adótételekben, részben az adókezelés eltérő módjában, valamint abban a körülményben kell keresni, hogy a szárnyasok után a budapestkörnyéki városokban és községekben nem kell fogyasztási adót fizetni, míg Budapest ezek után is fogyasztási adót szed. Nincs módunkban itt pontosan kimutatni, hogy az említett okok külön-külön milyen jelentőségűek, nyilvánvalónak látszik azonban, hogy ezek egyikét sem tudnák kihatásaikban a Nagy-Budapest megalkotásával együtt járó változások lényegesen módosítani.

A forgalmi adórészesedésből származó bevételek.

A forgalmi adórészesedésből eredő bevételeknek a Nagy-Budapesthez tartozó városokban és községekben költségvetésileg előirányzott összegei a 10. sz. táblázatban vannak kimutatva.

10. A forgalmi adórészesedés költségvetési előirányzata a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	A forgalmi adórészesedésből eredő bevételeknek		Az összes bevételekből a forgalmi adórészesedésre esik %
	teljes összeg	átlag egy-egy lakosra eső pengőben	
Budapest	8,120.000	8.1	5.7
Budaörs	165.000	8.4	23.2
Kispest	135.000	2.1	8.8
Pestszenterzsébet	135.000	2.0	7.1
Rákospalota	70.000	1.6	7.6
Újpest	456.000	6.8	16.9
Alag	3.000	1.0	6.4
Albertfalva	15.000	4.5	22.4
Békásmegyér	6.348	0.8	5.4
Budaörs	600	0.2	3.0
Cinkota	500	0.1	0.4
Csepel	210.000	9.2	32.5
Mátyásföld	1.100	0.4	1.1
Nagytétény	11.000	1.6	11.9
Pesthidegkút	1.500	0.2	1.6
Pestújhely	3.800	0.3	3.6
Pestszentlőrinc	23.000	0.8	5.4
Rákospalota	2.500	0.3	3.6
Rákoshely	865	0.2	2.5
Rákospalota	800	0.1	1.6
Rákosliget	1.000	0.3	1.7
Rákosszentmihály	3.500	0.2	1.7
Sashalom	3.000	0.3	2.6
Összesítés :]			
Budapest	8,120.000	8.1	5.7
5 megyei város	961.600	3.7	12.4
17 község	287.513	1.9	12.1
5 megyei város és 17 község együtt	1,249.113	3.0	12.3

A városoknak és községeknek a forgalmi adórészesedéséből származó bevételei azóta, mióta a forgalmi adónál a fázisrendszer szélesebb területen alkalmazást nyert, csak laza összefüggésben vannak az adóköteles forgalomnak városonkinti, illetve községenkinti alakulásával. Miután az olyan cikkek forgalmát terhelő adó, amelyeknél az egyfázisú lerováás van bevezetve, a forgalom összes fázisai után egyszerre, egy helyen kerül lerováásra, meg kellett szüntetni az a rendelkezést, amely a városok és községek adórészesedését az ott befolyt adóösszeg meghatározott hányadában szabja meg. A városok és községek részesedésére nézve ezidő szerint érvényben levő szabályok alapján sok város és község bevétele forgalmi adórészesedés címén lényegesen kevesebb, mint amennyi a korábban érvényben volt szabályok mellett lenne. Ebben a viszonylatban azok a városok és községek vannak a legkedvezőbb helyzetben, amelyekben nagyobb mérvű a forgalmi adó alá eső cikkeknek az adófizetés szempontjából mérhető termelése.

Az előbb mondottak nagy szerepet játszanak a 10. sz. táblázatban foglalt adatok megítélésénél. Különösen figyelemre kell méltatni mindezeket azoknak a szélsőséges eltolódásoknak a tekintetében, amelyeket a 10. sz. táblázatban a forgalmi adórészesedés címén költségvetésileg előírányzott bevételeknek átlag egy-egy lakosra eső összegeit mutató tételek jeleznek. E tételek közül a budapesti az átlagból ugyan igen erősen kiemelkedik, de ezt még valamivel meghaladja a csepeli és a budafoki, érdemlegesen azonban csak az újpesti és az albertfalvai közelíti meg. A többi városnak és különösen a többi községnek forgalmi adórészesedéséből származó lakosonkinti átlagos bevétele igen mélyen alatta van az előbbieknél, úgyhogy a szóbanlevő átlagbevételnél egyrészt Budapest, másrészt együttesen a budapestkörnyéki 5 megyei város és 17 község között fennforgó különbözet 2-1 millió pengő bevételi eltolódást jelent, amiből csaknem 1 millió pengő esik az egyrészt Budapest, másrészt a 17 község között megállapítható különbségre.

A forgalmi adórészesedés Budapestnek számottevő bevételi forrása, amennyiben, miként a 10. sz. táblázatból láthatjuk, az összes bevételeknek 5-7%-át szolgáltatja. Jóval tekintélyesebb szerepet játszik ez a bevétel Csepel háztartásában, ahol az összes bevételeknek közel $\frac{1}{3}$ -át szolgáltatja; Budafokon is a városi bevételeknek közel $\frac{1}{4}$ -e, Újpesten e bevételeknek mintegy $\frac{1}{6}$ része, Albertfalva község bevételeinek pedig valamivel több, mint $\frac{1}{5}$ -e ebből folyik be. Káspeszt, Pestszenterzsébet és Rákospalota városok háztartásában a forgalmi adórészesedés bevételi jelentősége valamivel nagyobb, mint a főváros háztartásában. A többi, Nagy-Budapest szempontjából figyelembe jövő község háztartásában, dacára e háztartások aránylag szerény kereteinek, a forgalmi adórészesedés bevételének nincs nagyobb jelentősége.

Egyéb adó- és illetéktermészetű bevételek.

Nem számítva a forgalmi adórészesedést, melyben, mint említettük, az egyes városi, illetve községi önkormányzatok nem a tulajdonképeni adóalaphoz igazodó, hanem a kormányhatóság által ettől részben függetlenül megállapított összegeket kapnak, az eddig tárgyalt adójellegű bevételek általában olyan természetűeknek mondhatók, melyek arányosan nehezednek úgy Budapestnek, mint az ország más városainak és községeinek a lakosságára. Az a körülmény tehát, hogy a Nagy-Budapest területéhez számított 5 megyei város és 17 község ilyen bevételei összesen mintegy 6·3 millió pengővel alacsonyabbak annál az összegnél, amelyet e bevételeknél az említett városoknak és községeknek el kellene érniök akkor, ha lakosonként átlagosan ugyanolyan eredményt mutatnának fel, mint Budapest, nagyrészt az adóalapok közötti különbségnek tulajdonítható. Budapest háztartását azonban olyan adóbevételek is táplálják, amelyek a budapestkörnyéki városok és községek lakosságára a fővárosi lakossággal arányos teherként nem nehezednek, ezeknek bevételi eredményei Budapestre és a Nagy-Budapesthez számított városokra és községekre nézve a 11. sz. táblázatban az »egyéb adók« összefoglaló címén kimutatott tételekben vannak minden más, eddig nem tárgyalt adóbevételi eredményekkel egybevetve feltüntetve.

11. Az előbbi táblázatokban nem szereplő adó- és illetéktermészetű bevételek a Nagy-Budapesthez számított területen fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	A költségvetésileg előirányzott »egyéb« adóbevétel		
	összesen pengő	átlag egy-egy lakosra eső összege pengő	az összes bevételek %-ában
Budapest	28,127.796	28·0	19·6
BudafoK	50.950	2·7	7·2
Kispest	191.000	3·0	12·5
Pestszenterzsébet	179.200	2·6	9·3
Rákospalota	104.350	2·4	11·4
Újpest	206.800	3·0	7·7
Alag	3.800	1·2	8·1
Albertfalva	1.488	0·5	2·2
Békásmegyer	16.603	2·0	14·1
Budatétény	3.100	1·3	15·6
Cinkota	4.700	0·8	3·5
Csepel	15.000	0·7	2·3
Mátyásföld	7.200	2·4	7·1
Nagytétény	4.700	0·6	5·1
Pesthidegkút	17.200	2·9	18·6
Pestújhely	8.400	0·7	7·9
Pestszentlőrinc	44.276	1·4	10·3
RákoscSaba	17.000	2·1	24·1
Rákoshegy	3.655	0·8	10·8
Rákoskeresztúr	4.370	0·6	8·7
Rákosliget	2.187	0·7	3·6
Rákosszentmihály	25.410	1·8	12·2
Sashalom	12.250	1·0	10·4
<i>Összesítés :</i>			
Budapest	28,127.796	28·0	19·6
5 megyei város	732.300	2·8	9·4
17 község	191.339	1·3	8·0
5 megyei város és 17 község együtt	923.639	2·2	9·2

E táblázatnak Budapestre vonatkozó összegeiben két olyan adó, vagy illetéktermészetű tétel szerepel, amellyel azonos természetű tételek a budapestkörnyéki városokra és községekre vonatkozó adatokban is bennfoglaltatnak. E két tétel az ingatlanvagyonátruházási illeték és a késedelmi kamat. Az ingatlanátruházási illeték 4,300.000 pengővel, a késedelmi kamat 1,688.846 pengővel van Budapest 1932. évi költségvetésében előirányozva. A szóbanlevő összegek lakosonkinti átlaga jóval nagyobb a budapestkörnyéki 5 megyei városban és 17 községben azonos címen történt előirányzatból átlag egy-egy lakosra eső összegnél. Az ingatlanátruházási illeték Budapesten lakosonkint 4-3 pengőt hoz, a Nagy-Budapesthez számított városokban 1-5, a községekben 1 pengőt. Az illeték kulcsa minden budapestkörnyéki városi és községi önkormányzatra nézve azonosan 1-5%-ban van megállapítva, Budapest azonban 1-25%-kal magasabb, vagyis 2-75%-os kulccsal szedi az illetéket. Ez a magasabb kulcs azonban csak átmenetileg nyer alkalmazást abból a célból, hogy az így mutatkozó bevételi többletből az új Dunahidak építési költségeihez való hozzájárulás fedeztessék. Az 1-5%-os kulccsal az ingatlanátruházási illeték fővárosi előirányzata 2,345.454 pengő volna ; ennek az összegnek egy-egy lakosra eső átlaga 2-3 pengő. Az 5 megyei városra és 17 községre nézve a forgalomban a népességhez viszonyítottan mutatkozó eltérés okából Budapesttel szemben megállapítható bevételi hiány eszerint kereken 400.000 pengő.

Késedelmi kamatokból származó bevétel címén Budapest székesfőváros 1933. évi költségvetésében 1,688.846, a budapestkörnyéki 5 megyei város és 17 község költségvetéseiben együttesen 138.036 pengő van előirányozva, ami átlag egy-egy lakosra számítva Budapesten 1-7, az 5 városban és 17 községben 0-3 pengő bevételi összeget jelent. A késedelmi kamatok bevételi tételének viszonylagosan alacsony összegű alakulása a háztartási helyzetre nézve nem mondható hátrányosnak, mert hiszen a pontosabb adó- és illetékfizetésből a háztartási helyzetre nézve előnyök származnak.

Budapest adókezelési ágazatának az előző címekben tárgyalt adónemeken, továbbá az ingatlanvagyonátruházási illetéken és a késedelmi kamatokon kívüli bevételeit a székesfőváros 1933. évi háztartási költségvetése 22,138.950 pengőben irányozta elő. Az említett bevételi összeg bevételi nemek szerint a következő tételekre oszlik :

Házbérfillér	8,500.000 P
Városi vám	6,300.000 «
Közlekedési adó.....	5,044.630 «
Vigalmi adó	1,350.000 «
Tűzoltási járulék	450.000 «
Idegenforgalmi járulék	100.000 «
Ebadó	189.000 «
Községi hatósági díjak.....	205.320 «

E tételek közül a házbérfillér, a városi vám, a közlekedési adó, a tűzoltási járulék és az idegenforgalmi járulék olyan szolgáltatásokból adódik, amelyekkel a fővároskörnyék városainak és községeinek népessége nincsen megterhelve. Az utóbb említett tételek végösszege 20,394.630 pengő, melyből átlag egy-egy fővárosi lakosra 20-3 pengő jut. A többi aránylag kisebb jelentőségű tételben foglalt szolgáltatás (ebadó, községi hatósági díjak, vigalmi adó) is csak aránylag kis részét terheli a fővároskörnyéki lakosságnak.

A házbérfillér Budapesten a házadó alapjául vett nyersbérjövedelem 3%-ában van megállapítva. Amennyiben a fővároskörnyéki 5 megyei városban és 17 községben bevezettetnék ugyanez a közteher, ez a szóbanlévő egész területen 123.200 pengő összes bevételt, tehát lakosonként 0-3 pengő bevételt jelentene, míg Budapesten a házbérfillér címén előírányzott bevételi összegből egy-egy lakosra átlag 8-4 pengő jut.

A városi vám Budapesten lakosonkénti átlagban 6-3 pengő bevételt jelent. Kétségtelen, hogy amennyiben ugyanez a közteher a főváros környékén lévő városok és községek területén is fennállana, az a népességszámhoz viszonyítva jóval kevesebb átlaghozadékokat szolgáltatna. Ez a közszolgáltatás az útiügyi kiadások fedezésére használtatik fel, azonos természetű kiadások fedezése végett Budapest környékének lakossága útdát és közmunkaváltságot fizet, mely szolgáltatás alól viszont a főváros lakossága mentesítve van. A Nagy-Budapesthez számított 5 megyei városban és 17 községben az útdát és a községi közmunkaváltság együttes összege 1,431.974 pengő, tehát lakosonként átlag 3-5 pengő.

Budapest székesfővárosnak a vigalmi adóból származó 1,350.000 pengő bevétele olyan közszolgáltatásból ered, amely a Nagy-Budapesthez tartozó körzetben csak az 5 megyei város területén szedetik. Az utóbbi területen ez az adó összesen 92.300 pengő jövedelmet hoz, ami lakosonként 0-2 pengő bevételt jelent, míg Budapesten a vigalmi adó lakosonkénti átlagos hozama 1-3 pengő. Nyilvánvaló, hogy a 17 község területén, amennyiben ott ez az adó rendszeresítve volna, aránylag még kevesebb volna ebből az átlagos lakosonkénti bevétel az 5 megyei várost illetőleg mutatózó átlagösszegeknél.

A Budapest székesfőváros költségvetésében található bevételi tételek sorában az előírányzati összeg nagysága szempontjából jelentékenynek mondható a közlekedési adó. Ez az adó a fővasutak, a helyiérdekű vasutak és a távolsági forgalmat lebonyolító hajók kivételével személyszállítást végző közlekedési eszközök használatáért fizettetik és pedig azok részéről, akik 1. a személyforgalmat lebonyolító közúti vasút, autobus, fogaskerekűvasút, kötélpálya, átkelési, vagy helyihajó, avagy társaskocsi használata végett menetjegyet váltanak, vagy ezeket a közlekedési eszközöket szabadjegyek, bérletjegyek és kedvezményes utazási igazolványok alapján igénybe-

veszik, 2. akik közhasználatra szolgáló közlekedési eszközöket forgalomban tartanak, 3. akik saját használatra személyszállító járművet forgalomban tartanak és 4. akik a város területére vidéki személyszállító közlekedési eszközzel érkeznek. Nyilvánvaló, hogy Budapestkörnyék lakosságától ilyen címeken csak aránylag szerény összegű közszolgáltatást lehetne beszédni abban az esetben is, ha ez a lakosság a fővároséhoz hasonlóan ugyanilyen szolgáltatásra köteleztetnék. A fővároskörnyék lakossága közforgalmú helyi járművek használatánál ma is túlnyomóan a főváros járműveire van utalva, saját személyszállító járművel e lakosságból aránylag sokkal kisebb rész rendelkezik, mint Budapesten, különben is a szóbanlévő adóbevételben a saját járművekre eső hányad nem nagy jelentőségű.

A közegészségügyi és az állategészségügyi kiadások és bevételek.

A magyar városi és községi költségvetéseknek kormányhatóságilag megállapított rendszerében különálló főcsoportot alkotnak a közegészségügyi és az állategészségügyi kiadások és bevételek. Ehhez a rendszerhez alkalmazkodva, vegyük most szemügyre az említett kiadások és bevételek alakulását a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben. Az idevonatkozó adatok a 12. sz. táblázatban vannak kimutatva.

A közegészségügyi kiadások lakosonkinti átlagösszege tekintetében a budapestkörnyéki városok és községek között egyedül Újpest közelíti meg valamennyire Budapestet, míg a többi városban, illetve községben ez az átlagösszeg rendkívül alacsony a budapestihez képest. A kiadások részletes adataiba való betekintéssel gyorsan tisztázható az említett körülmény oka; Budapest közegészségügyi kiadásainak legfőbb tétele a kórházfenntartásból származó költség — 21·3 millió pengőből 12·3 millió pengős ilyen kiadási tétele a főváros környékén lévő városok és községek között csak Újpestnek van. A fővárosi közegészségügyi kiadások sorában ezután következő legnagyobb tétel a szemétfuvarozás költsége, mely a székesfőváros nyilvánosságra hozott költségvetése alapján ennek rendszerénél fogva nem volt pontosan megállapítható, ezért a szemétfuvarozási illetékből származó bevétellel egyenlő összegben véteztett számba; ez a tétel is Nagy-Budapest körzetében csak néhány város költségvetését terheli. A kórházi ápolás feladatának ellátása azonban Budapest háztartására nézve nemcsak nagy kiadást, hanem ennek megfelelő bevételt is jelent. A budapestkörnyéki lakosság jelentékeny tényező a főváros szóbanlévő kiadásaiban, de a megfelelő bevételekhez is arányosan hozzájárul. Újpest város kórházi költségvetése, épen úgy, mint Budapesté, egyensúlyt mutat, szemétfuvarozásának és egyéb közegészségügyi tevékenységének a költségvetése ellenben elég tekintélyesen deficitese. Pestszenterzsébet, Rákospalota, Alag és Pestújhely

12. A közegészségügyi és az állategészségügyi kiadások és bevételek a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
	közegészségügyi kiadás		közegészségügyi bevétel		állategészségügyi kiadás		állategészségügyi bevétel	
	p e n g ő							
Budapest	21,338.616	21-2	18,261.921	18-2	923.276	0-9	1,319.853	1-3
Budafoke	14.915	0-8	8.900	0-5	5.021	0-2	500	0-0
Kispest	83.908	1-3	34.400	0-6	13.505	0-2	1.590	0-0
Pestszenterzsébet	219.882	3-2	247.300	3-7	10.883	0-2	1.800	0-0
Rákospalota	56.304	1-3	59.000	1-4	11.985	0-3	3.600	0-1
Újpest	738.700	11-0	391.190	5-8	9.436	0-1	3.880	0-0
Alag	1.360	0-5	1.730	0-6	500	0-1	—	—
Albertfalva	1.390	0-4	200	0-0	—	—	—	—
Békásmegyer	822	0-1	700	0-0	1.960	0-2	1.600	0-2
Budatétény	1.200	0-5	250	0-1	—	—	—	—
Cinkota	5.413	1-0	2.620	0-4	20	0-0	—	—
Csepel	21.232	0-9	9.917	0-4	2.560	0-1	1.120	0-0
Mátyásföld	1.635	0-5	20	0-0	—	—	—	—
Nagyttény	3.190	0-4	1.800	0-3	1.650	0-2	800	0-1
Pesthidegkút	2.470	0-4	1.080	0-2	1.320	0-2	1.270	0-2
Pestszentlőrinc	5.100	0-2	50	0-0	200	0-0	—	—
Pestújhely	3.562	0-3	8.040	0-7	—	—	—	—
Rákoscsaba	2.265	0-3	25	0-0	50	0-0	—	—
Rákoshegy	2.186	0-5	354	0-1	—	—	—	—
Rákoskeresztúr	2.327	0-3	20	0-0	50	0-0	—	—
Rákosliget	1.506	0-5	1.092	0-4	10	0-0	—	—
Rákosszentmihály	6.563	0-5	2.400	0-2	450	0-0	—	—
Sashalom	4.380	0-4	2.000	0-2	180	0-0	—	—
<i>Összesítés :</i>								
Budapest	21,338.616	21-2	18,261.921	18-2	923.276	0-9	1,319.853	1-3
5 megyei város	1,113.709	4-3	740.790	2-8	50.830	0-2	11.370	0-0
17 község	66.601	0-4	32.298	0-2	8.950	0-1	4.790	0-0
5 megyei város és 17 község együtt	1,180.310	2-9	773.088	1-9	59.780	0-1	16.160	0-0

kivételével a többi, Nagy-Budapesthez számított város és község közegészségügyi költségvetése szintén deficittel zárult, bár ezeknek a hiánya együtt nem olyan jelentékeny, mint egyedül Újpesté. Az egész Nagy-Budapest területén tehát a közegészségügyi kiadások és bevételek egyenlege kedvezőtlenebb, mint Budapesten. A Budapest környékén lévő városoknak és községeknek Budapesttel való közigazgatási egyesítése az önkormányzati közegészségügyek háztartása terén nem jelent a bevételek szaporodására alkalmat adó lépést, ellenben az önkormányzattal szembeni igényeknek és ilyen módon a kiadásoknak bizonyos növekedését maga után vonhatja.

Az állategészségügyi kiadások és bevételek egész Nagy-Budapest keretét tekintve jóval kisebb jelentőségűek, mint a közegészségügyiek. Az állategészségügyi kiadások és bevételek egyenlege Budapesten aktív, az 5 megyei városban és 17 községben viszont passzív. Általában az állategészségügyi kiadások és bevételek a háztartások összes bevételi és kiadási kereteihez képest mindenütt alárendelt jelentőségűek.

A közoktatási, közművelődési és vallási kiadások és bevételek.

A városoknak és községeknek közoktatási, közművelődési és vallási kiadásai rendszerint nem olyan természetűek, amelyeknek megfelelő bevételi ellentétele volna és e kiadásoknak összeg szerint többnyire legfontosabb tétele, a közoktatási kiadás nagyon különböző mértékű megterhelést mutat az egyes városok és községek szerint. Ez az országosan általánosságban fennforgó körülmény nagyon élesen kidomborodik akkor, ha a Nagy-Budapest területéhez számított városok és községek vonatkozó költségvetési adatait vizsgáljuk, melyek a 13. sz. táblázatban vannak kimutatva.

A kiadásoknak minden eddig tárgyalt főcsoportjában Budapest jóval nagyobb lakosonkénti tehertételt mutatott, mint a környékén fekvő városok és községek, azonban a fővárosi tehertétel ezeknek a csoportoknak egyikében sem olyan kimagaslóan erős, mint a közoktatásügyi, közművelődési és vallási kiadások kategóriájában. Ennek okát a fentebb mondottakkal egyértelműleg a közoktatásügyi feladatok ellátásának különböző mértékében kell keresni. Érdemes lesz ezért betekinteni a 14. sz. táblázat adataiba, melyek tájékoztatást nyújtanak arról, hogy Budapest és Nagy-Budapest körzetében fekvő más városok és községek a közoktatás tekintetében a közületre háruló feladatokból mekkora részt látnak el.

Budapesten ezek szerint az elemi iskolákban járó tanulóknak 88·8%-a a város által fenntartott iskolákat látogatja, ellenben a budapestkörnyéki 5 megyei városban és 17 községben együtt az elemi iskolai tanulók közül csak 2·7% a községi vagy városi iskolák tanulója. Az elemi továbbképzők növendékei közül Budapesten 99·5%, a Nagy-Budapesthez tartozó többi

13. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek közoktatási, közművelődési és vallási kiadásai és bevételei.

A község vagy város neve	Közoktatásügyi, közművelődési és vallási			
	k i a d á s o k		b e v é t e l e k	
	teljes	átlag egy-egy lakosra eső	teljes	átlag egy-egy lakosra eső
	ö s s z e g e p e n g ő			
Budapest	36,212.462	36·0	2,529.164	2·5
Budafok	85.434	4·3	1.500	0·1
Kispest	131.764	2·0	11.380	0·2
Pestszenterzsébet	188.005	2·8	6.930	0·1
Rákospalota	285.816	6·7	5.300	0·1
Újpest	425.336	6·3	26.200	0·4
Alag	17.799	5·8	—	—
Albertfalva	14.640	4·4	—	—
Békásmegyer	21.692	2·6	—	—
Budatétény	2.912	1·1	—	—
Cinkota	19.084	3·5	1.620	0·3
Csepel	96.116	4·3	3.000	0·1
Mátyásföld	14.125	4·8	—	—
Nagytétény	13.150	1·8	—	—
Pesthidegkút	10.067	1·7	—	—
Pestszentlőrinc	73.071	2·4	100	0·0
Pestújhely	16.327	1·4	400	0·0
Rákoscaba	18.004	2·2	—	—
Rákoshegy	6.762	1·6	—	—
Rákoskeresztúr	11.377	1·5	—	—
Rákosliget	24.790	7·9	640	0·2
Rákosszentmihály	41.996	3·0	—	—
Sashalom	26.612	2·3	—	—
<i>Összesítés :</i>				
Budapest	36,212.462	36·0	2,529.164	2·5
5 megyei város	1,116.355	4·2	51.310	0·2
17 község	428.524	2·8	5.760	0·0
5 megyei város és 17 község együtt	1,544.879	3·7	57.070	0·1

városban és községben együtt 20-9% jár a város, illetve község által fenntartott iskolába, míg a tanonciskolák tanulóiból Budapesten 92-9, a budapestkörnyéki 5 városban és 17 községben 95-8%-ot a község, vagy város részesít oktatásban. A polgári iskolák növendékeiből községi jellegű iskolát Budapesten 90-9, a környék 5 városában és 17 községében együtt 22-9% látogat. Budapest főváros a saját városi középiskolaiban a középiskolai tanulók 22-4%-át oktatja, míg a közeli környékbeli városokban és községekben egyáltalán nincs községi jellegű középiskola.

Az iskolák tanulólétszámából a községi jellegű iskolákra eső rész aránya tekintetében ezek szerint Budapest hatalmas többletet mutathat fel a Nagy-Budapesthez számított összes más városokkal és községekkel szemben. A főváros lakosságára ezzel nehezedő tehertöbbletet csak kis mértékben ellensúlyozza az a körülmény, hogy amíg a fővároskörnyéki városok és községek nagy része a nem községi jellegű iskolák költségeihez kisebb-nagyobb összegekkel hozzájárul, addig Budapest ilyen hozzájárulás költségeit nem viseli. A Nagy-Budapest körzetében fekvő 5 megyei város és 17 község összes évi hozzájárulása a nem községi jellegű iskolák fenntartásához 452.502 pengő, ami lakosonként átlagban mindössze 1 pengő körüli megterhelést jelent, amit nem növel túlságosan a községi iskolák fenntartásával járó teher, míg a fővárosnak a községi jellegű iskolákra az 1933. évi háztartási költségvetésben előirányzott kiadásából átlag egy-egy fővárosi lakosra eső összeg 20 pengő. Nyilvánvaló, hogy a fővároskörnyéki városok és községek lakossága nem képes a közoktatás érdekében ilyen áldozatot hozni, sőt eddigi közoktatásügyi terheinek jóval kisebbmértvű fokozását sem bírja el és a főváros lakossága által viselt autonóm közoktatásügyi teher is a maximális határon állónak tekinthető. Nagy-Budapest megvalósítása esetén tehát gondoskodni kell arról, hogy azon a területen, amely jelenleg nem tartozik a székesfővároshoz, ne támasztassanak az iskoláknak az autonómia részéről való létesítése és fenntartása terén a jelenlegi helyzettől lényeges eltérést jelentő követelmények.

Különbféle közművelődési célokra, nevezetesen iskolán kívüli népművelésre, testnevelésre, népkönyvtárakra, kulturális egyesületek, színházak, múzeumok támogatására, művészettámogató beszerzésre Budapest az 1933. évre költségvetésében 2,150.171 pengőt irányzott elő. Az iskolán kívüli népművelésre, a testnevelésre és a kulturális jellegű egyesületek támogatására a budapestkörnyéki városok és községek ugyanezen évi költségvetései a lakosság számarányát tekintve ezzel arányos összeget vettek előirányzatba, ennél fogva az autonómia közművelődési kiadásai tekintetében Nagy-Budapest elgondolása nem jelent a jelenlegi helyzettel szemben érdemleges változást. A főváros 1933. évi költségvetésében a vallásügyi kiadásokra előirányzott összeg 1,239.043 pengő, vagyis lakosonkénti átlagban 1-2 pengő.

14. A tanulók száma az összes, valamint a városok, illetve a községek által fenntartott alsó- és középfokú tanintézetekben Nagy-Budapest területén az 1932/33. tanévben.

A község vagy város neve	Tanulólétszám							
	Összes	Város vagy község által fenntartott	Összes	Város vagy község által fenntartott	Összes	Város vagy község által fenntartott	Összes	Város vagy község által fenntartott
	elemi mindennapi iskolákban		elemi, továbbképző- és tanonciskolákban		polgári iskolákban		középsiskolákban	
Budapest	53.593	47.604	17.633	16.624	27.091	24.637	29.163	6.530
Budafok	2.057	—	274	274	797	—	—	—
Kispest	5.591	—	459	407	869	—	388	—
Pestszenterzsébet	6.942	—	935	377	1.240	—	649	—
Rákospalota	3.418	835	502	345	931	931	271	—
Újpest	5.729	—	1.413	794	1.959	—	667	—
Alag	263	263	51	51	—	—	—	—
Albertfalva	336	—	43	10	—	—	—	—
Békásmegyer	844	—	138	92	—	—	—	—
Budatétény	319	—	68	—	—	—	—	—
Cinkota	688	—	99	79	141	141	179	—
Csepel	2.679	—	489	129	465	465	—	—
Mátyásföld	267	—	39	39	140	140	91	—
Nagytétény	753	—	222	22	—	—	—	—
Pesthidegkút	721	—	28	—	44	—	—	—
Pestszentlőrinc	3.377	—	336	104	621	—	—	—
Pestújhely	993	—	103	50	547	—	142	—
Rákoscsaba	816	—	152	152	117	—	—	—
Rákoshegy	580	—	—	—	—	—	—	—
Rákoskeresztúr	682	—	226	53	152	—	—	—
Rákosliget	450	—	46	29	268	145	—	—
Rákosszentmihály	1.340	—	185	69	285	176	—	—
Sashalom	1.303	—	147	147	139	—	—	—
<i>Összesítés :</i>								
Budapest	53.593	47.604	17.633	16.624	27.091	24.637	29.163	6.530
5 megyei város	23.737	835	3.583	2.197	5.796	931	1.975	—
17 község	16.411	263	2.372	1.026	2.919	1.067	412	—
5 megyei város és 17 község együtt	40.148	1.098	5.955	3.223	8.715	1.998	2.387	—

Ennél valamivel nagyobb átlagösszeget, 1-4 pengőt irányoz elő Budafok 1933. évi költségvetése, a többi fővároskörnyéki város és község ugyanilyen átlagkiadása azonban alacsonyabb, úgyhogy az 5 megyei városé és 17 községé együtt 0-2 pengőt tesz. Ezen adatok alapján valószínűnek kell mondani, hogy Nagy-Budapest terve az autonóm vallásügyi kiadások tekintetében néhány százezer pengős emelkedést jelent.

A szegényügyi és népjóléti kiadások és bevételek.

A szegényügyi és népjóléti kiadások terén az autonómia által előírandó keretek mértékét a rendelkezésre álló fedezeten kívül két tényező határozza meg: az egyik a lakosság gazdasági helyzete, a másik annak a támogatásnak a nagysága, amelyet az autonómián kívüli tényezők a szegénysegélyezésre és jóléti intézményekre fordítanak. Hogy e két tényező tekintetében egyrészt Budapesten, másrészt a fővároskörnyéki városokban és községekben milyen a helyzet, arra nézve pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre, valószínűnek kell azonban mondanunk, hogy ebben a vonatkozásban Budapest a környékbeli községekhez és városokhoz képest inkább kedvező helyzetben van.

A magyarországi városok szegényügyi és népjóléti bevételi forrásai általában szerény keretek között mozognak, Budapest azonban a szegényügyi költségek fedezéséhez kivételes bevételi forrással rendelkezik és kivételes bevételi forrás áll rendelkezésére a népjóléti ágazatban is. Már ez a körülmény sejteti, hogy úgy a szegényügyi, mint a népjóléti bevételeknek és kiadásoknak a népességszámhoz viszonyított összegét illetően igen nagy a különbség egyrészt Budapest, másrészt a Nagy-Budapesthez számított más városok és községek között. Ezt igazolják 15. sz. táblázatunknak az adatai.

Budapest székesfőváros 7-8 millió pengő szegényügyi bevételéből 6-5 millió pengő az ínségjárulék bevétele, melyet a főváros az 1922. évi I. tc. 29. §-a alapján a jövedelemadó és a társulati adó bizonyos százalékának külön adóképen való kivetésével szerez. Ez a járulék nem állandóan visszatérő szolgáltatás, hanem azt mindig a jelentkező szükséghez képest egy év tartamára szóló egyszersmindenkori adó formájában állapítják meg. A főváros most már évek sora óta és valószínűleg még évekig szedi ezt a bevételt, amely a fővároskörnyéki városoknak és községeknek nem áll rendelkezésére. Főképpen ennek tulajdonítható, hogy a szegényügyi bevételek évi hozama a fővároskörnyéki városokban és községekben Budapesthez képest olyan rendkívül alacsony. Nagy-Budapest megvalósítása esetén, amennyiben ez oly időben történik, amikor még fontos okokból fenn kell tartani a fővárosban az ínségjárulékot, Budapest növekedésbe jövő területén is kötelezni kellene a lakosságot az ínségjárulék fizetésére. Ez valószínűleg nem jelentene a

15. A szegényügyi és népjóléti kiadások és bevételek a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
	szegényügyi kiadás		szegényügyi bevétel		népjóléti kiadás		népjóléti bevétel	
	p e n g ő							
Budapest	10,601.566	10·5	7,843.294	7·8	6,405.013	6·4	7,291.858	7·2
Budafok	8.300	0·4	4.000	0·2	27.550	1·4	1.682	0·1
Kispest	88.180	1·5	10.824	0·2	63.659	0·9	6.000	0·1
Pestszenterzsébet	34.100	0·5	4.600	0·0	62.548	0·9	—	—
Rákospalota	15.042	0·4	5.300	0·1	66.200	1·5	—	—
Újpest	287.967	4·3	15.120	0·2	92.709	1·4	—	—
Alag.	1.950	0·7	—	—	400	0·1	100	0·0
Albertfalva	5.360	1·6	300	0·1	960	0·3	528	0·2
Békásmegyer	2.130	0·3	1.300	0·1	1.130	0·1	—	—
Budatétény	650	0·2	400	0·2	720	0·3	50	0·0
Cinkota	1.926	0·4	220	0·1	1.850	0·3	200	0·0
Csepel	51.100	2·2	900	0·0	5.140	0·2	1.300	0·1
Mátyásföld	400	0·1	200	0·1	500	0·2	140	0·0
Nagytétény	4.388	0·6	450	0·0	1.216	0·2	540	0·1
Pesthidegkút	2.600	0·4	400	0·1	2.800	0·5	300	0·0
Pestszentlőrinc	33.528	1·1	2.100	0·1	20.788	0·7	500	0·0
Pestújhely	3.030	0·3	300	0·0	4.391	0·4	600	0·1
Rákoscaba	2.565	0·3	200	0·0	1.800	0·2	—	—
Rákoshegy	1.104	0·2	210	0·0	550	0·2	50	0·0
Rákoskeresztúr	1.930	0·3	210	0·0	1.050	0·1	189	0·0
Rákosliget	3.870	1·2	97	0·0	600	0·2	140	0·0
Rákosszentmihály	18.900	1·3	1.200	0·1	4.600	0·4	300	0·0
Sashalom	6.601	0·6	1.152	0·1	9.594	0·8	500	0·0
Összesítés :								
Budapest	10,601.566	10·5	7,843.294	7·8	6,405.013	6·4	7,291.858	7·2
5 megyei város	433.589	1·6	39.844	0·2	312.666	1·2	7.682	0·0
17 község	142.032	0·9	9.639	0·1	58.089	0·4	5.437	0·0
5 megyei város és 17 község együtt	575.621	1·4	49.483	0·1	370.755	0·9	13.119	0·0

szóbanlévő járuléknál a lakosság növekedésével arányos bevételi többletet, mivel a vonatkozó adóalapok a fővároskörnyéki városokban és községekben kétségtelenül jóval szerényebbek, mint a fővárosban. Ezzel szemben a Nagy-Budapesthez számított fővároskörnyék inségakciói mindenestre ugyanazokban a keretekben volnának lebonyolítandók, amelyekben a fővárosiak mozognak, úgyhogy nyilvánvalóan Nagy-Budapest közigazgatási létrehozatalával az idetartozó területen a szegényügyi kiadások és bevételek mérlegénél a kiadási többletnek ez idő szerint mutatózó összege érdeklően megnövekednék, még bizonyára abban az esetben is, ha feltételezzük, hogy Budapest főváros jelenlegi inségakciói nagyobb számú budapestkörnyéki lakosról is gondoskodnak bizonyos tekintetben.

A szegényügyi bevételek szerény eredménye dacára a szegényügyi költségekre elég jelentékeny összeget fordított Újpest város, valamennyire figyelemreméltó még e kiadásnak a népességszámhoz viszonyított összege Csepelen, Albertfalván, Rákosszentmihályon, Rákoslígeten és Pestszentlőrincen. A többi fővároskörnyéki község és város szegényügyi kiadási előirányzata elenyésző tételt mutat.

A népjólét gyűjtőneve alá sorozott kiadások és bevételek, a lakosság számával arányba állítva ugyancsak jóval magasabbak Budapesten, mint a főváros környékén. A fővárosi ilyen bevételeknek, ezzel egyúttal a kiadásoknak tetemes felduzzadását eredményezte a lebonyolított lakásépítő akció, amely ugyan nagyobb kiadást idéz elő, de egyszersmind figyelemreméltó bérjövédelmet biztosít. A fővárosi költségvetési tételeknek népjóléti csoportja bevételi fölösleget mutat. A fővároskörnyéki városok és községek költségvetéseiben vagy egyáltalán nincs népjóléti természetű bevételi előirányzat, vagy ha van ilyen, ez egészen kis összegű. Az 5 megyei város és 17 község együtt mindössze 13.119 pengő ilyen bevételt irányzott elő az 1933., illetve 1934. költségvetési évre. Ezzel szemben együttesen ugyanezen községekben és városokban, miként a 15. sz. tábla adatai jelzik, 370.755 pengő, tehát lakosonként átlag 0-9 pengő ilyen kiadás mutatkozik. A főváros népjóléti vonatkozású kiadásainak jórésze azonban olyan jellegű, mely a főváros közigazgatási területének és népességének növekedésével nem kíván feltétlenül megfelelő kiterjesztést, Nagy-Budapest elgondolását tehát ebben a tekintetben nemcsak részletekben, de egészben sem fenyegethetik pénzügyi aggályok.

A közélmezési kiadások és bevételek.

Városaink és községeink háztartásában a közélmezés gyűjtőneve alatt értett tételek egyrészt a közbiztonság, másrészt a piacterek körüli gazdálkodás folyamánaképpen adódnak. Üzemszerűen berendezett közbiztonság Magyarországon úgyszólván minden városban van, de a községek között

természetesen csak a fejlettebbek vannak ezzel felszerelve. Olyan piaci élet, amely a helyi hatóság rendszeres szabályozó és gazdaságilag is megnyilvánuló tevékenységét vonja maga után, a városokban szintén mindenütt, a községeknek azonban csak egy részében és itt is sokszor kezdetleges méretekben található. Az említett különbségek meglehetősen feltárulnak akkor, ha a Nagy-Budapest területén lévő helyi közigazgatások közéleti bevételeinek és kiadásainak az adatait vizsgáljuk, melyek a 16. sz. táblázatban vannak kimutatva.

A 16. sz. tábla adataiból láthatóan Budapesten épen úgy, mint a környező városokban és községekben, úgy a közbizottságok, mint a piac-terek körüli helyi hatósági gazdálkodás aktív egyenleget mutat, amiből már is arra lehet következtetni, hogy az autonóm háztartás szóbanlevő csoportjainál Nagy-Budapest terve nem találkozik pénzügyi nehézségekkel. Úgy a közbizottságok létesítésére és fenntartására, mint a piactartásra és piaci rendszertre vonatkozó szabályok azon az elven épülnek fel, hogy a helyi hatóságra háruló költségek megtérítendőek azokkal, akik ezeket az intézményeket igénybe veszik, abban az esetben tehát, ha akár a közbizottságok, akár a piacok tekintetében nagyobb költséggel járó berendezések létesítenének a jövőben a fővároskörnyéknek Nagy-Budapest körzetén belül fekvő területén, egyúttal megnyílnak azok a bevételi források, amelyek ezeknek a berendezéseknek a költségeit fedezik. A közbizottságok tekintetében ez idő szerint a Nagy-Budapest területén belül fekvő 17 község háztartásának pénzügyi mérlege aktív, az összes aktív egyenleg 55.415 pengő. Az 5 megyei város közbizottsági bevétele az ugyanilyen természetű kiadásnak több, mint kétszerese, ami 153.128 pengő aktívumot jelent. A budapesti közbizottságnál a bevételek 1,670.059 pengővel, vagyis 79.1%-kal haladják meg a kiadásokat. A piac-(vásárcsarnok)tartásnál a főváros ugyancsak figyelemreméltó és pedig 1,167.815 pengő bevételi többletet ért el. Ezt a lélekszám szerinti arányban csak megközelíti a budapestkörnyéki 5 megyei város ugyanilyen bevételi többlete, amely 279.711 pengő. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő 17 község a piactartásnál elég jelentékeny, nevezetesen 65.510 pengő összbevétel mellett egészen elenyésző költséget visel.

A középítkezéssel, az utak és terek létesítésével és fenntartásával, a közvilágítással és a csatornázással járó kiadások és bevételek.

A fenti címben megjelölt kiadásoknak és bevételeknek a Nagy-Budapest területén belül fekvő városok és községek 1933., illetve 1934. évi költségvetéseiben előirányzott összegeit a 17. sz. tábla adatai tartalmazzák.

**16. A Nagy-Budapest területén lévő városok és községek közlelmzési
kiadásai és bevételei.**

A város vagy község neve	Vágóhidakra		Piacterekre		Vágóhidakból		Piacterekből	
	fordított				e r e d ő			
	összes	átlag egy-egy lakosra eső	összes	átlag egy-egy lakosra eső	összes	átlag egy-egy lakosra eső	összes	átlag egy-egy lakosra eső
kiadás				bevétele				
p e n g ő b e n								
Budapest	2,112.495	2·1	2,658.020	2·6	3,782.554	3·8	3,825.835	3·8
Budafok	5.006	0·2	5.024	0·3	9.400	0·5	11.299	0·6
Kispest	2.276	0·0	17.965	0·3	29.150	0·5	95.000	1·4
Pestszenterzsébet	23.860	0·4	23.377	0·3	69.800	1·0	108.760	1·6
Rákospalota	14.477	0·3	5.829	0·2	39.100	0·9	22.600	0·6
Újpest	103.203	1·5	20.753	0·3	154.500	2·3	115.000	1·7
Alag.....	—	—	—	—	800	0·3	280	0·1
Albertfalva	—	—	—	—	1.400	0·4	—	—
Békásmegyer	200	0·0	1.630	0·2	1.850	0·2	—	—
Budatétény	—	—	—	—	800	0·3	25	0·0
Cinkota	200	0·0	—	—	2.000	0·4	300	0·1
Csepel	3.200	0·1	1.040	0·0	12.400	0·5	24.700	1·1
Mátyásföld	—	—	500	0·2	900	0·3	800	0·2
Nagytétény	100	0·0	—	—	1.600	0·2	1.200	0·2
Pesthidegkút	120	0·0	—	—	900	0·1	300	0·1
Pestszentlőrinc	700	0·0	944	0·0	13.973	0·5	12.209	0·4
Pestújhely	—	—	300	0·0	4.400	0·4	4.000	0·3
Rákoscscaba	—	—	5	0·0	3.600	0·4	600	0·1
Rákoshegy	—	—	150	0·0	1.457	0·4	1.500	0·4
Rákoskeresztúr	600	0·1	60	0·0	1.700	0·2	300	0·0
Rákosliget	—	—	250	0·1	205	0·1	2.596	0·8
Rákosszentmihály	250	0·0	400	0·0	7.700	0·6	6.200	0·4
Sashalom	100	0·0	—	—	5.200	0·4	10.500	0·9
Összesltés :								
Budapest	2,112.495	2·1	2,658.020	2·6	3,782.554	3·8	3,825.835	3·8
5 megyei város	148.822	0·6	72.948	0·3	301.950	1·2	352.659	1·3
17 község	5.470	0·1	5.279	0·0	60.885	0·6	65.510	0·4
5 megyei város és 17 község együtt	154.292	0·4	78.227	0·2	362.835	0·9	418.169	1·0

17. A középítkezéssel, az utak és terek létesítésével és fenntartásával, a közvilágítással és a csatornázással járó kiadások és bevételek a Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városokban és községekben.

A város vagy község neve	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
	k i a d á s		b e v é t e l	
	p e n g ő			
Budapest	20,336.389	20.2	1,731.315	1.7
Budafok	102.238	5.2	66.513	3.4
Kispest	337.096	5.2	307.907	4.8
Pestszenterzsébet	451.824	6.6	434.206	6.4
Rákospalota	123.288	2.9	41.160	0.9
Újpest	536.173	8.0	141.920	2.2
Alag.....	5.430	1.8	1.400	0.5
Albertfalva	8.600	2.5	4.872	1.5
Békásmegyer	27.907	3.3	2.482	0.3
Budatétény	3.361	1.3	670	0.3
Cinkota	5.945	1.1	1.641	0.3
Csepel	171.320	7.5	32.254	1.4
Mátyásföld	51.865	17.6	28.150	9.6
Nagytfédeny	45.626	6.4	10.206	1.4
Pesthidegkút	23.199	3.8	1.659	0.3
Pestszentlőrinc	84.921	2.8	27.670	0.9
Pestújhely	41.838	3.7	2.849	0.3
Rákoscscaba	9.880	1.2	2.427	0.3
Rákoshegy	3.631	0.9	1.720	0.4
Rákoskeresztúr	14.400	1.9	2.103	0.3
Rákosliget	5.017	1.6	1.106	0.3
Rákosszentmihály	17.272	1.2	27.369	1.9
Sashalom	14.417	1.2	2.726	0.2
Összesítés :				
Budapest	20,336.389	20.2	1,731.315	1.7
5 megyei város	1,550.619	5.9	991.706	3.7
17 község	534.629	3.5	151.304	1.0
5 megyei város és 17 község együtt	2,085.248	5.0	1,143.010	2.7

A 17. sz. tábla adatainak áttekintésénél mindjárt szembetűnőnek látszik az a körülmény, hogy míg Budapest a kiadások és bevételek szóbanlévő csoportját igen nagy kiadási többlettel zárja, addig a fővároskörnyéki 5 megyei város ebben a vonatkozásban csak egészen mérsékelt kiadási többletet mutat s a fővároskörnyéki 17 községben is átlag sokkal inkább megközelítik e kiadásokat a megfelelő bevételek, mint Budapesten. Hogy az említett jelenség tekintetében több világosságot teremthessünk, betekintést kell nyújtanunk az itt tárgyalt kiadásokat és bevételeket főbb ágazatok szerint is részletező adatokba. Ide vonatkozólag az alábbi összeállítás nyújt tájékoztatást :

Megnevezés	Kőzépítés	Sétányok és faültetvények	Utak, gyalog- járók, műtár- gyak építése	Utcák és terek tisztítása	Közvilágítás	Csatornák és nem önálló vagyon- kezelési víz- vezeték építése és fenntartása
	p e n g ő					
Összes kiadás :						
Budapest	178.519	1,794.514	8,194.856	3,659.320	2,960.345	3,548.835
5 megyei város	4.320	60.042	498.393	264.328	164.180	559.356
17 község	16.897	3.353	358.861	17.039	132.379	6.100
Átlag egy-egy lakosra eső kiadás :						
Budapest	0.2	1.8	8.2	3.6	2.9	3.5
5 megyei város	0.0	0.3	1.9	1.0	0.6	2.1
17 község	0.1	0.0	2.4	0.1	0.9	0.0
Összes bevétel :						
Budapest	—	36.470	234.306	326.000	—	1,134.539
5 megyei város	33.133	57.060	231.146	2.860	—	667.507
17 község	—	—	151.304	—	—	—
Átlag egy-egy lakosra eső bevétel :						
Budapest	—	0.0	0.2	0.3	—	1.2
5 megyei város	0.1	0.2	0.9	0.0	—	2.5
17 község	—	—	1.0	—	—	—

Amint ezekből az adatokból látható, Budapest székesfőváros 1933. évi költségvetésében utak, gyalogjárók építésére 8.2 millió pengőt irányozott elő, amiből az érdekeltség által megtérülő kiadásra aránylag szerény összeg esik, mert ugyanezen tételnél csak 0.2 millió pengő az előirányzott bevétel. A Nagy-Budapest körzetén belül eső 5 megyei város költségvetésében az utak és gyalogjárók építése és fenntartása címén 0.5 millió pengő kiadással szemben 0.2 millió pengő bevétel, az emített körzetbe eső 17 község költségvetésében ugyanezen a címen 0.4 millió pengő kiadással szemben 0.2 millió pengő bevétel van előirányozva, a közületek utóbb említett két csoportjánál tehát csak kis összegű az olyan útépitési és útkarbantartási kiadás, mely az érdekeltség hozzájárulásából nem térül meg. A közvilágítási költségből egy-egy lakosra átlag eső összeg Budapesten 2.9, a Nagy-Budapesthez tartozó

többi városban 0.6, az idetartozó községekben 0.9 pengő, jöllehet kétségtelen, hogy a közvilágításra igénybevett áramért a fővároskörnyék nagyobb egységdíjat fizet, mint Budapest. Nagy-Budapest megteremtésével nyilvánvalóan együtt jár az autonóm gazdálkodás különféle viszonylataiban Budapest és a vele egyesítendő környék közt mutatkozó eltolódásoknak bizonyosfokú kiegyenlítése, ami a közvilágítás tekintetében az érdekelt megyei városokban és községekben felmerülő költségeknek az emelkedését jelenti. Ez az emelkedés összesen adatainkból következtethetően rövidesen 0.5—1.0 millió pengő közötti összegre rúghat. Ami már most az utcatisztítási ágazat költségvetését illeti, ahol a bevételek mindenütt jelentéktelenek, ebben a tekintetben is megállapítható, hogy lényegesen több a lakosonkinti átlagköltsége Budapestnek, mint a Nagy-Budapesthez számított más városoknak és községeknek s itt is lökést adhat Nagy-Budapest megteremtése olyan szükségleti többlet közeli jelentkezéséhez, amilyen a közvilágításnál feltételeztetett. A legkevesebbé járulna ehhez hozzá Újpest, amely egyedüli hely a főváros környékén, ahol megközelíti a nevezett kiadások lakosonkinti átlagköltsége a budapestit. A csatornák és vízvezeték címe alatt a fenti összeállításban kimutatott összegek Budapestre nézve tisztán a csatornákkal járó kiadásokat és bevételeket foglalják magukban, azonban a fővároskörnyéki 5 megyei városra nézve kimutatott 559.356 pengő kiadásból 470.128 pengő vízvezetéki üzemi kiadás és az ugyanilyen címen ugyanezen városokra nézve kimutatott 667.507 pengő bevételből 511.907 pengő vízvezetéki üzemi bevétel. A csatornázási feladatok tekintetében tehát a főváros környéke még elég szerény keretek között működik és mindaddig, amíg e keretek nem változnak, a szóbanlevő költségvetési ágazat nem állít Nagy-Budapest tervének útjába komolyabb pénzügyi problémát. Budapest főváros bevétele a csatornázási illetékből jóval kevesebb annál az összegnél, amelyet a főváros költségvetése közcsatornák címén kiadásként előirányoz, kétségtelen tehát, hogy amennyiben Nagy-Budapest megteremtése után idővel az akkor odatartozó, jelenleg azonban még különálló városi vagy községi területen csatornaművek létesítésére kerülne a sor, ezzel olyan érdemleges új kiadási tétellel kellene számolni, melyre az érdekeltségre kivetendő csatornázási járulék csak részben fog fedezetet nyújtani.

A vagyongazgatási kiadások és bevételek.

A vagyongazgatással összefüggő városi vagy községi háztartási tevékenységből folyólag Nagy-Budapest tervét inkább elősegítő, mint hátráltató tényezők kerülhetnek felszínre. A vagyongazgatás háztartási egyenlege a dolog természeténél fogva úgyszólván mindenütt aktív s ezt az eredményt közigazgatási területek egybeolvasztása rendszerint nem befolyásolhatja kedvezőtlen irányban, ha a gazdaságosság elvét sértő erőszakos intézkedések ilyenkor nem történnek. A háztartásnak ebben az ágazatában — tekintettel arra, hogy egyes igen fontos üzemek bevételei és kiadásai,

vagy amennyiben önálló vagyonkezelést folytatnak, ezek háztartási hozzájárulásai ide tartoznak — általában meglehetősen tág tere van annak a tevékenységnek, amely messzeterkintő és nagyobbvonalú gazdasági koncepciók megoldásával kíván a háztartás bevételi és kiadási egyensúlyára nézve előnyös helyzetet teremteni. Nagy-Budapest tervével kapcsolatosan ilyen szempontból szemügyre kell venni, hogy a szóbanlevő területen a jövedelemszerzési lehetőségeket mennyire használja ki a háztartásnak nagyobb hasznot jelentő városi, vagy községi üzemek működése, mennyi hasznot hozhat az eddigi közigazgatási különállás folyamánként ugyanabban az irányban ez idő szerint több üzem által ellátott tevékenység egyesítése és mennyiben jövedelmező a főváros mostani üzemi tevékenységének kiterjesztése Nagy-Budapest területén olyan részekre, amelyek ma még a kérdéses vonatkozásban kihasználatlanok. Mindezeket a problémákat azonban nem lehet csupán az érdekelt városok és községek költségvetési adatai alapján tisztázni, ebből a célból más irányú vizsgálódások is szükségesek, azonban a költségvetési adatok vizsgálata értékes, mondhatnók mellőzhetetlen támpontokat szolgáltat az említett célkitűzésnél.

A Nagy-Budapestet érintő városi és községi vagyonigazgatási bevételek és kiadások alakulásáról a 18. sz. táblázat nyújt általános áttekintést.

18. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek vagyonigazgatási kiadásai és bevételei.

A város vagy község neve	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
		k i a d á s p e n g ő b e n		b e v é t e l
Budapest	6,483.448	6.4	21,063.461	20.9
Budaörs	26.617	1.4	85.700	4.3
Kispest	42.364	0.7	28.699	0.4
Pétszenterzsébet ..	87.175	1.3	89.292	1.3
Rákospalota	25.203	0.6	101.840	2.4
Újpest	145.469	2.2	314.923	4.7
Alag	1.478	0.5	1.500	0.5
Albertfalva	1.600	0.5	1.428	0.4
Békásmegyér	1.624	0.2	9.555	1.1
Budatétény	710	0.3	1.680	0.6
Cinkota	5.251	0.9	5.318	1.0
Csepel	17.293	0.8	5.340	0.2
Mátyásföld	1.098	0.4	4.969	1.6
Nagytétény	4.400	0.7	4.340	0.6
Pesthidegkút	3.910	0.6	2.510	0.4
Pétszentlőrinc ...	72.226	2.3	3.087	0.1
Pestújhely	4.054	0.4	7.541	0.7
Rákosszaba	9.600	1.2	4.800	0.6
Rákoshely	1.161	0.3	1.400	0.3
Rákosszentmihály ..	6.897	0.9	3.284	0.4
Rákosliget	2.833	0.9	4.891	1.6
Rákosszentmihály ..	10.920	0.8	8.925	0.6
Sashalom	1.862	0.2	3.304	0.3
<i>Összesítés:</i>				
Budapest	6,483.448	6.4	21,063.461	20.9
5 megyei város ...	326.828	1.2	620.454	2.4
17 község	146.917	0.9	73.872	0.5
5 megyei város és 17 község együtt	473.745	1.1	694.326	1.7

Ezek szerint Budapestnek a vagyongazgatással összefüggő háztartási mérlege igen nagy aktív egyenleggel zárul. Aktív egyenleget mutat a főváros-környéki 5 megyei város vagyongazgatási költségvetésének a mérlege is, míg a Nagy-Budapesthez számított 17 község összevont költségvetéseinek vagyongazgatási természetű tételei passzív egyenleget eredményeznek. E községek vagyongazgatási bevételei egészben szerény összegűek, ami arra mutat, hogy ezeken a területeken a jövedelmező községi vagyon mérsékelt összegű és a közüzemi tevékenységnek a községi gazdálkodás szempontjából ez idő szerint nincs nagyobb jelentősége.

Abból a célból, hogy Budapest és a vele szomszédos 5 megyei város vagyongazgatási bevételeinek és kiadásainak adatait kellőképpen mérlegel-hessük, szükségesnek látszik a 18. sz. táblában idevonatkozólag kimutatott eredményeknek a legfőbb részlettételek szerinti átnézése. A kiadások fontosabb részletadatai a következők:

V á r o s	Ingatlan- és ingóvagyon		Jogok és javadalmak		Különféle intézmények	
	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
k i a d á s p e n g ő b e n						
Budapest	2,951.460	2·9	594.357	0·6	2,937.631	2·9
Budafok	25.957	1·3	550	0·1	110	0·0
Kispest	31.903	0·5	—	—	10.461	0·2
Pestszenterzsébet	54.383	0·8	—	—	32.792	0·5
Rákospalota	22.500	0·5	2.663	0·1	40	0·0
Újpest	88.305	1·3	—	—	57.164	0·9

Ezzel szemben a vagyongazgatás bevételi oldalának fontosabb részlettételei a következőképpen alakultak:

V á r o	Ingatlan- és ingóvagyon		Jogok és javadalmak		Különféle intézmények	
	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
b e v é t e l p e n g ő b e n						
Budapest	1,628.083	1·6	4,398.568	4·3	15,036.810	15·0
Budafok	64.560	3·3	980	0·0	20.160	1·0
Kispest	11.669	0·2	2.500	0·0	14.530	0·2
Pestszenterzsébet	59.695	0·9	2.257	0·0	27.340	0·4
Rákospalota	4.586	0·1	12.104	0·3	85.150	2·0
Újpest	154.637	2·3	116.076	1·8	44.210	0·6

Az ingatlan- és ingóvagyon bevétel-kiadási mérlege ezek szerint a budapestkörnyéki városokban nem jelentős aktív egyenleget szolgáltat, ebben a tekintetben azonban Budapestnek kedvezőtlenebb a költségvetési mérlege, itt ugyanis közel 1-3 millió pengő összegű passzívum állapítható meg, de ennek legfőképpen az az oka, hogy a főváros 1933-ban 1,050.139 pengőt irányzott elő ingatlanok szerzésére, 1,485.399 pengőt pedig nem jövedelmező ingatlanok (hivatali épületek és helyiségek) fenntartására. A főváros jövedelmező ingatlanaival kapcsolatos kiadásoknak és bevételeinek nagyobb része nem a szóbanlevő költségvetési tételnél van kimutatva; nincsenek itt számbavéve az önálló vagyonkezelésű üzemeknek nagyértékű ingatlanainál, a kislakásépítési akció kapcsán keletkezett ingatlanvagyonnál, a köz-élelmezési célokat szolgáló jövedelmező ingatlanoknál stb. felmerült kiadások és bevételek. A fővároskörnyéki városok között ingatlan- és ingóvagyonból Újpestnek van a legnagyobb bevétele, ez túlnyomórészt házbérjövedelem és jól meghaladja a jövedelmező és nemjövedelmező ingó- és ingatlanvagyonra fordított kiadást. Újpesten kívül a budapestkörnyéki városok között még két olyan város van, amelynek ingó- és ingatlanvagyonából eredő bevételében a leglényegesebb tétel a házbérjövedelem; Budafok 47.390, Pestszenterzsébet 47.755 pengő házbérbevételt irányzott elő 1933. évi költségvetésébe. Mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanból e városok között egyiknek sincs nagyobb bevétele s a többi, külön nem említett ingó- és ingatlanvagyonból származó jövedelmeik is szerényeknek mondhatók.

A jogok és javadalmak, amelyek Budapestnek elég tekintélyes, 4 millió pengőt meghaladó évi bevételt juttatnak, a budapestkörnyéki városok között egyedül Újpesten eredményeznek aránylag számottevő bevételi összeget. Budapest ilyen jövedelme — kisebb hányadtól eltekintve — közterületek használati díjaiból ered, amely legnagyobb részben a Budapest Székesfővárosi Közlekedési Részvénytársaságtól, továbbá az autótaxitól folyik be; Újpest főként a magánvállalkozások kezén levő közlekedési és világítási üzemektől és vízműtől közterületek használata címén kapott részese-dést számolja itt el. Feltételezhetőnek látszik, hogy a többi fővároskörnyéki városban és egyes községekben hasonló címen a jelenlegi lényegesebben meghaladó jövedelem volna elérhető, amennyiben a szóbanlevő jövedelmi források kiaknázásánál a budapesti eljárás érvényesülne. A fővárosra nézve legfontosabb tételnek, a BSzKRt területhasználati díjainak a budapestkörnyéki városok és községek közterületeinek használata címén való emelkedése természetesen csak attól az időtől kezdve vehető számításba, amidőn a BSzKRt villamos- vagy autobusüzemi vonalhálózata Budapest környékén tovább fejlődik.

A költségvetések vagyongazgatási fejezetében, »különféle intézmények« címe alatt előírányzott kiadások Budapesten a költségvetés általános keretei-

hez képest érdemleges, de nem túlnagy jelentőségű tételt képviselnek. A fővároskörnyéki városok között Újpestnek és Pestszenterzsébetnek van ilyen, valamennyire figyelemreméltó, de a fővárosihoz a lélekszám szerint viszonyítva mégis alacsony összegű kiadása, míg a többi fővároskörnyéki város efféle kiadása egészen jelentéktelen. A »különféle intézmények«-től eredő bevételek tekintetében azonban már nagyon szélsőséges távolságot láthatunk egyrészt Budapest, másrészt a főváros környékén levő összes városok között. Budapestnek az évi ilyen bevételei lakosonkinti átlagösszegben 15 pengőt eredményeznek, míg Rákospalotán csak 2·0 pengőt, Buda-fokon 1·0 pengőt, a többi fővároskörnyéki városban pedig csak 1 pengőnél alacsonyabb összeget. A főváros a szóbanlevő bevételeknek közel $\frac{2}{3}$ -át elektromos üzemétől, körülbelül $\frac{1}{5}$ -ét gázüzemétől kapja. A fővároskörnyéki városok megközelítőleg sem aknázzák így ki a villamosáram- és gázszolgáltatás révén kínálgató bevételi forrásokat. Hogy ez a helyzet a fővárossal való egyesítés esetén mennyiben lesz javítható, arra nehéz elég megbízható és pontos számítással tájékoztatást nyújtani. Mindenesetre vannak erre — különösen a távolabbi jövőt illetőleg, amikor a magánvállalkozások kezén levő koncessziók lejárnak — bizonyos kilátások. Újpest városát illetőleg ezek annyiban látszanak különösebben kedvezőeknek, mert ez a város a villamosáramszolgáltatási koncessziót bíró vállalatától kapott részesedésből már ez idő szerint alapot képez a saját kezelésbe való átvétellel járó költségek fedezésére.

A pénz- és hitelügyi kiadások és bevételek.

Nagy-Budapest tervének az idetartozó városok és községek háztartási viszonyai alapján való mérlegelésénél a városi és községi költségvetési csoportoknak eddig követett sorrendjében tovább haladva, még a pénz- és hitelügyi kiadások és bevételek alakulására vonatkozó adatokat kell megvizsgálni. Ezek az adatok 19. sz. táblázatunkban vannak összefoglalva.

Városaink költségvetéseiben a pénz- és hitelügyi kiadások és bevételek között rendszerint átfutó tételként van fölveve a kölcsönök szolgálatára előirányzott összegnek egy jelentékeny része. A kölcsönök szolgálata címén felmerülő szükséglet ugyanis előirányoztatik a pénz- és hitelügyek csoportjának való megtérítésként annál a költségvetési csoportnál, amelynek keretébe tartozó szükségletre a kölcsönösszeg felhasználtatott, ezek az összegek azután bevétel- és kiadásként egyaránt előirányzatba vétetnek a hitelügyi csoport megfelelő tételeinél. Az ilyen esetekre való tekintettel a 19. sz. táblázatban Budapestnek és több szomszéd helységnek a hitelügyi kiadásai és bevételei két-két összeggel vannak kimutatva, hogy ily módon tájékoztatást nyujtsunk egyrészt a lakosságra nehezedő bruttó pénz- és hitelügyi terhekről és a bruttó pénz- és hitelügyi bevételekről, másrészt a

19. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek hitelügyi kiadásai és bevételei.

A város vagy község neve	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső	Összes	Átlag egy-egy lakosra eső
	hitelügyi kiadás		hitelügyi bevétel	
	p e n g ő			
Budapest	21,501.929 (8,366.528	21.4 8.3	13,624.054 488.653	13.5 0.5)
Budafok	231.106 (185.826	11.7 9.4	47.480 2.200	2.4 0.1)
Kispest	480.667 (366.467	7.4 5.7	115.700 1.500	1.8 0.0)
Pestszenterzsébet	618.010	9.1	37.635	0.6
Rákospalota	86.816	2.0	3.600	0.1
Újpest	446.793	6.6	5.350	0.0
Alag.....	—	—	15	0.0
Albertfalva	—	—	1.000	0.4
Békásmegyer	41.525	4.8	40	0.0
Budatétény	7.564	3.0	472	0.2
Cinkota	54.853	10.0	60.020	10.9
Csepel	96.841	4.2	2.000	0.1
Mátyásföld	9.234	3.1	20.000	6.8
Nagytétény	400	0.1	50	0.0
Pesthidegkút	15.200	2.5	1.950	0.3
Pestszentlőrinc	—	—	4.000	0.1
Pestújhely	11.001	1.0	136	0.0
Rákoscaba	1.500	0.2	—	—
Rákoshegy.....	518	0.1	587	0.1
Rákoskeresztúr	—	—	38	0.0
Rákosliget	4.778	1.5	175	0.1
Rákosszentmihály.....	70.000	5.0	300	0.0
Sashalom	11.760	1.0	10	0.0
Összesítés :	21,501.929	21.4	13,624.054	13.5
Budapest	(8,366.528	8.3	488.653	0.5)
5 megyei város	1,863.392 (1,703.912	7.1 6.5	209.765 50.285	0.8 0.2)
17 község	325.174	2.1	90.793	0.6
	2,188.566	5.3	300.558	0.7
5 megyei város és 17 község együtt	(2,029.086	4.9	141.078	0.3)

nettó ilyen terhekről és bevételekről, tehát az olyan tételekről, amelyek az eddig tárgyaltak során még nem voltak figyelembe véve.

Az említett táblázat adatai szerint az eladósodás Budapest lakosságára átlag jóval nagyobb terhet hárít, mint a környékbeli városok és községek népességére, amennyiben átlag egy-egy lakosra a fővárosban körülbelül négyszer akkora adósságfizetési teher nehezedik, mint Nagy-Budapestnek a fővároson kívüli területén. Egyrészt Budapest, másrészt a szomszédos 5 megyei város között téve hasonló összehasonlítást, Budapestre nézve az utóbb említett területhez képest már kevésbé fokozott és pedig háromszoros lélekszám szerinti átlagösszeget kapunk. A Nagy-Budapesthez tartozó 17 község egy-egy lakosára pedig a pénz- és hitelügy csoportjánál előirányzott községi költségvetési kiadásokból csak mintegy $\frac{1}{10}$ része jut annak az összegnek, amely Budapest azonos kiadási előirányzatából egy-egy fővárosi lakosra esik.

A budapestkörnyéki városok hitelügyi kiadási előirányzatai között Rákospalota előirányzata egész szerény összegűnek mondható, Újpestté ennél a költségvetési kereteket és a lélekszámot tekintve jóval több ugyan, de még mindig kedvezőbb, mint Budafoké, Kispesté vagy Pestszenterzsébeté. A 17 fővároskörnyéki község adósságszolgálati végösszege a városokéval szembeállítva mérsékeltnek nevezhető; ebben a tekintetben Cinkotán a legkedvezőtlenebb a helyzet.

A pénz- és hitelügyi bevételek túlnyomó része a fent említett átfutó tételből, vagyis a kölcsönszolgálatra más kiadási főcsoportban a hitelügyi főcsoport részére eszmei megtérítésként, a hitelügyi főcsoportban pedig bevételként előirányzott azonos összegből alakul, csupán Cinkotán és Mátyásföldön szerepelnek emellett az ottani viszonyokhoz képest számottevő összegben új kölcsönök. Mindezeknek a levonása után fennmaradó összeg a Nagy-Budapest területén levő összes városok és községek háztartásaiban alig bír érdemleges jelentőséggel.

A cselekvő és szenvedő vagyon állapota.

Azoknak a pénzügyi problémáknak a megvilágításához, amelyek Nagy-Budapest tervét érintik, az érdekelt városok és községek költségvetési helyzetének ismerete mellett igen célszerű ezeknek az autonóm testületeknek a cselekvő és szenvedő vagyonállapotáról is tájékozódást szerezni. A cselekvő vagyonállapotra vonatkozó adatok a 20., a szenvedő vagyonállapotra vonatkozók a 21. sz. táblázatban vannak feltüntetve.

A két táblázat adatai azt mutatják, hogy épen úgy, miként a háztartási keretek, a vagyoni keretek is a budapestkörnyéki városokban és községekben a fővároshoz viszonyítva jóval szűkebbek annál, amely a népesség arányának megfelelő.

20. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek cselekvő vagyonának értéke az önálló vagyonkezelésű üzemek vagyona nélkül.

A város vagy község neve	A cselekvő vagyon értéke pengőben						
	Jövedelmező ingatlanok	Nem jövedelmező ingatlanok	Ingók	Folyószámla, takarékbetétek és értékpapírok	Jogok és javadalmak	Egyéb követelések	Összesen
Budapest	575,171.533	315,047.653	58,850.399	21,814.357	21,272.970	319,626.843	1,311,783.755
Budaörs	486,792	1,795.629	117.124	5,686	2.400	1,279.949	3,687.590
Kispest	833.697	1,489.775	441.135	9,276	1,635.580	1,157.187	5,566.050
Pestszentkereszt	3,670.987	3,173.243	597.663	652.190	998.790	1,929.407	11,022.280
Rákospalota	437.662	2,689.125	267.458	45.028	7,791.420	516.168	11,746.861
Újpest	6,386,310	16,502,906	727.293	15,511	4,594.960	3,148.223	31,375.203
Alag	—	110.349	15,088	482	—	28.729	154.648
Albertfalva	—	257.320	35.316	16,632	—	59.862	369.130
Békaörs	93.997	135.448	—	1,240	104.420	—	335.105
Budaörs	—	71.480	4.859	60	—	11.388	87.787
Cinkota	239.050	367.200	49.856	4.997	—	190.009	851.112
Csepel	—	1,587.317	313.025	46.930	32.642	175.162	2,155.076
Mátyásföld	80.000	69.800	9.496	—	—	83.972	243.268
Nagyföld	4.540	231.450	2.800	—	—	—	238.790
Pesthidegkút	110.960	407.180	17.372	34.700	—	94.781	664.993
Pestújhegy	—	106.439	13.493	5.029	—	115.361	240.322
Pestszentlőrinc	115.339	1,837.945	87.067	13.106	—	250.197	2,303.654
Rákosszab	22.000	228.205	20.943	20	—	187.243	187.243
Rákosszentmihály	—	125.280	52.172	45.961	—	56.281	382.619
Rákosszentmihály	24.000	88.169	3.455	—	—	62.472	215.207
Rákosszentmihály	95.200	234.117	12.135	—	30.000	20.544	246.048
Rákosszentmihály	260.000	33.900	34.959	—	102.500	216.781	848.357
Sashalom	—	120.760	39.574	100	—	5.849	200.183
Összesítés:							
Budapest	575,171.533	315,047.653	58,850.399	21,814.357	21,272.970	319,626.843	1,311,783.755
5 megyei város	11,815.448	25,650.678	2,150.673	727.691	15,023.150	8,030.934	63,398.574
17 község	1,078.986	6,122.739	711.610	169.257	269.562	1,371.388	9,723.542
5 megyei város és 17 község együtt	12,894.424	31,773.417	2,862.283	896.948	15,292.712	9,402.322	73,122.116
Nagy-Budapest mindössze	588,065.987	346,821.070	61,712.682	22,711.305	36,565.682	329,029.165	1,384,905.871

21. A Nagy-Budapest körzetén belül fekvő városok és községek szenvedő vagyonállapota az önálló vagyonkezelésű üzemek nélkül.

A város vagy község neve	Hosszúlejáratú	Rövidlejáratú	Összes
	tartozások pengőben		
Budapest	316,187.198	¹⁾ 138,165.508	¹⁾ 454,352.706
Budafoke	959.843	561.943	1,521.786
Kispest	887.942	907.052	1,794.994
Pestszenterzsébet	1,999.716	754.151	2,753.867
Rákospalota	464.436	102.251	566.687
Újpest	3,267.205	1,070.575	4,337.780
Alag	33.977	—	33.977
Albertfalva	—	—	—
Békásmegyer	58.914	—	58.914
Budatétény	55.800	—	55.800
Cinkota	44.800	79.352	124.152
Csepel	—	307.045	307.045
Mátyásföld	87.110	121.296	208.406
Nagytétény	—	111.176	111.176
Pesthidegkút	27.500	—	27.500
Pestújhely	—	143.924	143.924
Pestszentlőrinc	—	—	—
Rákoscaba	17	—	17
Rákoshegy	500	—	500
Rákoskeresztúr	20.000	62.234	82.234
Rákosliget	31.284	—	31.284
Rákosszentmihály	—	371.034	371.034
Sashalom	57.600	—	57.600
Összesítés :			
Budapest	316,187.198	¹⁾ 138,165.508	¹⁾ 454,352.706
5 megyei város	7,579.142	3,395.972	10,975.114
17 község	417.502	1,196.061	1,613.563
5 megyei város és 17 község együtt	7,996.644	4,592.033	12,588.677
Nagy-Budapest mindössze :	324,183.842	142,757.541	466,941.383

¹⁾ Ebből : »Kiadási hátralék» 30,641.786, »Egyéb teher tételek» 54,679.483, »Kétes követelések» 483.451 és »Fenntartott hitel» 2,100.094 pengő.

Az adatok egybevetésénél mindenekelőtt figyelemmel kell lenni arra, hogy az önálló vagyongazdálkodású üzemek cselekvő és szenvedő vagyonának adatai a táblázatokon nincsenek felvéve. Az ilyen üzemi vagyonok a budapest-környéki városokban és községekben csak elvétve fordulnak elő és azok összegei nem mondhatók jelentőseknek. Budapest önálló vagyongazdálkodású üzemei (beleértve a részvénytársasági formájú üzemeket) igen jelentékeny aktív és passzív vagyonállapotot mutatnak ki vagyonmérlegeikben. Ezek aktív vagyonállagának 735·0, passzív vagyonállagának 456·3 millió pengő az 1933. évvégi összege. A budapestkörnyéki városokban és községekben aránytalanul kisméretű ehhez képest az üzemi vagyon.

Ami az aktív és passzív vagyonállag közötti arányt illeti, ebben a tekintetben sokkal kedvezőbb a helyzet a Nagy-Budapest övezetében fekvő 5 megyei város és 17 község összességében, mint magában a fővárosban. Figyelmün kívül hagyva az önálló vagyongazdálkodású üzemek vagyonállapotát, Budapest 1,311·8 millió pengő cselekvővagyonnal szemben 454·4 millió pengő tartozást mutat ki, tehát a tartozások összege a cselekvő vagyon összegének itt körülbelül $\frac{1}{3}$ -a. A fővároskörnyéki 5 megyei városnak 63·4 millió pengő a cselekvő vagyona, míg adósságterhe 11·0 millió pengő, tehát nem sokkal több, mint $\frac{1}{6}$ része a cselekvő vagyon összegének. Körülbelül ugyanez az arány a községi cselekvő és szenvedő vagyonok között a Nagy-Budapest körzetében fekvő 17 községnél. A cselekvő és szenvedő vagyonok összegének szembeállításánál tekintettel kell lenni arra, hogy városoknál és községekben nagyon különbözőképpen értékelik az aktív vagyonállag. Különösen nagyon ingadozó alapokon áll a nem jövedelmező ingatlanok, valamint a jogok és javadalmak értékelése. A budapestkörnyéki városok között például Rákospalota azért mutat ki aránylag magas aktív vagyonösszeget, mert igen nagy tétellel szerepelteti a jogok és javadalmak értékét. Valószínű, hogy itt a többi fővároskörnyéki városban eszközölt értékeléshez képest túlértékelés történt. Kétségtelenül kedvezőnek kell azonban mondanunk a pestszenterzsébeti és újpesti aktív és passzív vagyonállapot közötti arányt, mind a két város jövedelmező ingatlanainak értéke magában is lényegesen meghaladja összes tartozásainak értékét.

Budapest összes ingatlanvagyonának értékéből közel $\frac{3}{5}$ rész a jövedelmező ingatlanok értéke. A budapestkörnyéki városok egész ingatlanvagyonából többnyire nagyobb része esik a nem jövedelmező, mint a jövedelmező ingatlanokra. Ebben a tekintetben csak Pestszenterzsébet kivétel, ahol a jövedelmező ingatlanok értéke a nem jövedelmező ingatlanokét meghaladja. A Nagy-Budapest körzetéhez tartozó 17 község egész ingatlanvagyonának értékéből csak $\frac{1}{7}$ -ed rész körüli összeget foglal el a jövedelmező ingatlanok értéke. E 17 község között 6-nak egyáltalában nincs jövedelmező ingatlana; a legnagyobb ilyen vagyonnal Rákosszentmihály rendel-

kezik, melynek vagyonkimutatása az említett címen 260.000 pengőt tüntet ki. A budapestkörnyéki városok között Újpestnek körülbelül kétszer olyan értékű nem jövedelmező ingatlanvagyon van, mint a többi 4 budapestkörnyéki városnak együttvéve. A Nagy-Budapest körzetében fekvő 17 község sorában a nem jövedelmező ingatlanvagyon nagysága tekintetében messze kimagaslik két község, nevezetesen Pestszentlőrinc és Csepel; a 17 község nem jövedelmező ingatlanvagyonának több, mint a fele e két község ilyen ingatlanvagyonában testesül meg. Akár a jövedelmező, akár a nem-jövedelmező ingatlanvagyonról illetőleg Budapest mellett a fővároskörnyéki 5 megyei város és 17 község együtt igen szerény helyet foglal el.

Az ingó vagyonérték (mely alatt ebben az esetben a leltári tárgyak értéke értendő) nagysága szempontjából szintén igen nagy a különbség egyrészt Budapest, másrészt a Nagy-Budapesthez számított többi város és község összefoglalt állománya között; míg Budapesten ez az érték 58·9 millió pengő, addig a fővároskörnyéki 5 megyei városban a városi vagyon szóbanlévő részének értéke mindenütt az 1 millió pengő alatt van, sőt a 0·5 millió pengőt is csak két városban haladja meg. A 17 község mindegyikének vagyonkimutatásában alig számottevő összeggel szerepel az ingóvagyon értéke, kivéve Csepelt, melynek ingóvagyon közelebbi értékre rúg, mint átlagban a fővároskörnyéki városoké.

Budapestnek a leltári tárgyakon kívül elég számottevő ingóvagyon van folyószámlakövetelésekben és értékpapírokban. A fővároskörnyéki 5 város és 17 község sorában egyik sem rendelkezik érdemleges összegrugó ilyen vagyonalkatrészekkel, Pestszenterzsébetet kivéve, amely 651.603 pengő összeggel szerepel az 5 városnak és 17 községnek 679.801 pengő összes értékpapírvagyonában.

A jogokban és javadalmakban képviselt vagyonérték szempontjából, amennyiben ezt az értéket a városi és községi zárszámadások mellékletét képező vagyonkimutatások alapján mérlegeljük, Budapest nem vezet oly erősen a környékén lévő városok és községek előtt, mint az egyéb vagyonalkatrészek tekintetében. Ezek az értékösszegek azonban, amint már említettük, nagyon ingadozó értékelési alapon állanak és így az ezeket feltüntető adatoknak nem szabad túlnagy jelentőséget tulajdonítani. Egészen más a helyzet az egyéb kamatozó és nem kamatozó követelések terén, ahol ismét igen szélsőséges eltolódás állapítható meg, egyrészt Budapest, másrészt a Nagy-Budapesthez számított többi város és község között. Az ilyen követelések szempontjából a budapestkörnyéki városok sorában Pesterzsébet áll elég erősen kimagasló helyen. Az alapokban fekvő vagyonérték a budapestkörnyéki városok és községek között egyedül Újpesten számottevő.

Az eladósodás tekintetében a lélekszámhoz viszonyított arányt nézve Budapest jóval kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a fővároskörnyéki

városok és községek bármelyike. Budapest egy-egy lakosára átlag 451·6 pengő városi adósság esik. Ezzel szemben az 5 megyei város egy-egy lakosára eső városi adósságteher csak 41·8 pengő. A legnagyobb ilyen átlagteher — fejenként 77·3 pengő — Budafok lakosságát nyomja, míg a legkisebb — fejenként 13·2 pengő — Rákospalota lakosságára nehezedik. A 17 község egy-egy lakosára eső átlagos községi tartozás 10·6 pengőt tesz ki. Ennek az átlagtehernek a nagysága szempontjából Albertfalva, Pestszentlőrinc, Rákoscaba és Rákoshegy van a legkedvezőbb helyzetben, mert ezeknek a községeknek egyáltalán nincs adósságuk. Feltűnően rossz a helyzet ebből a szempontból Mátyásföldön, ahol a község összes tartozásaiból egy-egy lakosra átlagosan 70·8 pengő adósság jut.

Az eszközölt vizsgálódások főbb eredményeinek összefoglalása.

Az érdekelt városok és községek 1933., illetve 1934. évi költségvetései alapján összeállított és statisztikai rendszerbe foglaltan a fentebbiekben sorozatosan bemutatott táblázatokból, valamint az ezek kapcsán nyújtott ismertetésnek különféle részleteiből határozottan kidomborodik az az általános eredmény, hogy Nagy-Budapest tervének egész terjedelmében és nem távoli időben történő megvalósítása — amennyiben ennek a jelen és a közeljövő gazdasági és pénzügyi állapota szerint mellőzhetetlennek látszó az a feltétele volna, hogy az odatartozó városok és községek adott háztartási kereteire kell támaszkodni — pénzügyi vonatkozásban igen nagy nehézségekbe ütközik. Az önkormányzati gazdálkodás egyes fontos ágazataiban elkerülhetetlenül jelentkeznének nagyszámú kiadási többletek azokkal a kiadásokkal szemben, amelyek a fennálló közigazgatási szervezésnél Nagy-Budapest területén felmerülnek. A szoros értelemben vett közigazgatásnál legalább 7 millió pengő összegű kiadási többletet kell számba venni főképen azon az alapon, hogy a közigazgatási alkalmazottak illetményeit általánosan arra a színvonalra kellene emelni, amelyen Budapest székesfőváros közigazgatási alkalmazottainak a járandóságai állanak. Ez az összeg később, a Nagy-Budapest szolgáltatából való nyugdíjba helyezésekkel együtt járó nyugdíjtehertöbblet útján fokozatosan emelkednék és pedig a jelenlegi illetmények alapulvételével végeredményben, körülbelül 2 millió pengő erejéig. Alig volna elkerülhető bizonyos, egyelőre talán nem túlságosan jelentékeny kiadási többlet a közegészségügy terén. A közoktatásügyi évi kiadások legalább 10 millió pengő körüli összeggel növekednének abban az esetben, ha Nagy-Budapest területén a városi háztartás olyan mértékben volna kénytelen az iskolák létesítésével és fenntartásával járó közkiadásokban részesedni, amilyen mértékben ez idő szerint Budapest székesfőváros részesedik a területén felmerülő ilyen kiadásokban. Számbaveendőnek látszik $1\frac{1}{2}$ —2 millió pengő szegényügyi,

legalább 2—3 millió pengő útépítési, 0·5 millió pengő közvilágítási többkiadás címén. A városi háztartás egyéb ágazataiban nagyösszegű túlkiadás bekövetkezését vizsgálódásaink szerint nem kell ugyan okvetlenül feltételezni, de azért valószínű, hogy a gazdálkodásban érvényesülő elvek terén eddig mutatkozó differenciálódásnak természetszerűleg elkövetkező kiküszöbölése ezekben az ágazatokban is inkább a kiadások emelkedését, mint csökkenését fogja maga után vonni.

A bevételi helyzetnél való eltolódásokat illetően kétségtelennek látszik, hogy ezek a kiadások kontemplált változásának megfelelően korántsem történhetnek meg anélkül, hogy a közterhek a lakosság legszélesebb rétegeire kihatóan igen nagy mértékben ne emeltessenek. Csupán azért, hogy a közterhek a Nagy-Budapesthez számított 5 megyei város és 17 község területén egészen úgy állapíttattnak meg, amiképen azok Budapest székesfőváros lakosságára nehezednek, a bevételek ugyan az adott keretekhez képest emelkednének, ez az emelkedés azonban alig fedezne többet, mint a kiadásoknál minimálisan várható többletnek $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ részét. Ez a bevételi gyarapodás is tekintélyes hányadban átmeneti jellegű és kötött rendeltetésű bevételi forrásokból, nevezetesen pótlékolt ingatlanátruházási illetékből és inségadókból származnék. Idővel a költségvetés vagyongazgatási főcsoportjánál jelentkező némely és pedig első sorban a közüzemi tevékenységnek körütekintő, céltudatos vitelével valószínűleg elérhető volna a bevételek nagyobb mértékű fokozása is, ez azonban csak a távolabbi jövőre és ma hozzátétőleg is még meg nem állapítható eredménnyel vehető kilátásba.

Nagy-Budapest tervének pénzügyi irányú előbbrevitelénél a lépésről-lépésre való, fokozatos haladás látszik ajánlatosnak. Most már az a kérdés, mely városok és községek volnának elsősorban a terv végrehajtási vonalába besorozandók. Vizsgálódásaink eredményei főképen Újpest városra, azután Albertfalva és Csepel községekre utalnak. Ezek a helyek a főváros nagy egységébe való bekebelezésükkel járó költségemelkedéshez, ha nem is megfelelő, de a népesség arányában jóval magasabb színvonalon álló fedezetet tudnak biztosítani, mint a többi budapestkörnyéki város és község. Számolni kell azonban azzal, hogy még ezeknek a helyeknek a fővárossal való egyesítése is néhány millió pengő évi többkiadást vonna maga után, tehát Nagy-Budapest tervének ez a részletmegoldása is — a teljes egyesítés formájában — kedvezőbb gazdasági és közháztartási viszonyok bekövetkeztéig halasztandó feladatnak látszik.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezetés	3
A kiadások és a bevételek főösszegei és a költségvetési hiány fedezésére kivetett községi pótdadó összegei	3
A községi pótdadóalapok és a községi pótdadó kulcsa.....	7
A kiadások és bevételek főbb csoportok szerinti megoszlása.....	9
Az általános igazgatási kiadások	11
Az általános igazgatás bevételei	17
Az általános kereseti adónak és az alkalmazottak kereseti adójának bevételi eredményei	19
A fogyasztási adókból és az italmérési illetékből eredő bevételek	22
A forgalmi adórészesedésből származó bevételek	24
Egyéb adó- és illetéktermészetű bevételek	26
A közegészségügyi és az állategészségügyi kiadások és bevételek	29
A közoktatási, közművelődési és vallási kiadások és bevételek	31
A szegényügyi és népjóléti kiadások és bevételek	35
A közéletmelzési kiadások és bevételek	37
A középítkezéssel, az utak és terek létesítésével és fenntartásával, a közvilágítással és csatornázással járó kiadások és bevételek.....	38
A vagyongazgatási kiadások és bevételek	42
A pénz- és hitelügyi kiadások és bevételek	46
A cselekvő és szenvedő vagyon állapota	48
Az eszközölt vizsgálódások főbb eredményeinek összefoglalása	53

